

Фота: Максіма ГУЧАКА, БелТА.

На гэтым тыдні калі не ўсе, то большасць дарог нашай краіны вядуць у яе Паўночную сталіцу — 12 ліпеня ўрачыста адкрыўся 27-ы Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. “К” сочыць за яго мерапрыемствамі з першых дзён форуму.

Малая радзіма “Славянскага базару ...”

Аляксандр Лукашэнка ўручае спецыяльны прыз “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення” народнай артыстцы Казахстана Розе Рымбаевай.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Паводле традыцыі, у час цырымоніі адкрыцця фестывалю Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўручыў прэміі Саюзнай дзяржавы. Гэтай высокай узнагародай уганараваны наш званы балетмайстар Валянцін Елізар’еў, расійскі кампазітар Алег Іваноў, кіраўнікі Дзяржаўнай акадэмічнай сімфанічнай капэлы Расіі — галоўны дырыжор Валеры Пялянскі і яе генеральны дырэктар Аляксандр Шанін.

Спецыяльную ўзнагароду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Праз мастацтва — да міру і ўзаемаразумення” атрымала народная артыст-

ка Казахстана Роза Рымбаева. За некалькі гаўдзян да гэтага на Плошчы зорак Летняга амфітэатра адкрылі яе імяную пліту.

Яшчэ адной традыцыяй стала ўручэнне лідарам нашай дзяржавы Гран-пры дзіцячага конкурсу, уладальнікам якога стаў Аляксандр Балабану (Украіна).

Атрымаў падарунак і сам Аляксандр Лукашэнка: яму ўручылі прыз-абярэг, падкрэсліўшы тым самым яго ролю ў захаванні і падтрымцы фестывалю.

Фота: Сяргея СЕРАБРА.

Фестывальны Віцебск.

Заканчэнне — на старонцы 2.

На канцэрце адкрыцця.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газеты можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Art-блог

ВАЖНЫЯ СЛОВЫ

Выстава Марыны Баццокавай, новы спектакль у Гомелі, праца з сучаснай драматургіяй — “К” раіць, што паглядзець у музеях і тэатрах.

СТ. 8 — 9

Рэпарцёрскі марафон

ГАРА СПРАЎ У “ДАЛІНЕ”

“К” з’ездзіла ў Мазыр і пазнаёмілася з мясцовым прадпрымальнікам, што выкупіў былы манастырскі комплекс XVIII стагоддзя і стварае там арт-прасторы.

СТ. 7

Соцыум

МЁРТВЫМ НЕ БАЛІЦЬ

Вайсковыя могілкі ў Мінску вось ужо каторы тыдзень з’яўляюцца прычынай і месцам канфлікту. “К” далучылася да абмеркавання.

СТ. 4 — 5

ФОТА СЯРГЕЯ СЕРАВРО

Малая радзіма “Славянскага базару...”

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Асабліваціо сёлетняга “Славянскага базару” можна лічыць збег юбілеяў: 30 гадоў спаўняецца віцебскаму амфітэатру, дзе традыцыйна праходзяць галоўныя фестывальныя падзеі, і 15 гадоў — Дню Саюзнай дзяржавы на гэтым буйным форуме.

Да іншых адметнасцей трэба аднесці тэму малой радзімы, што чырвонай ніткай прайшла праз гала-канцэрт адкрыцця, адчувалася і на многіх іншых фестывальных мерапрыемствах. Яшчэ адна асаблівасць — упершыню ў праграме форума аказаліся солнікі адразу некалькіх выbitных аркестравых калектываў, сярод якіх і Малалдзёжны беларуска-расійскі сімфанічны аркестр.

Сёлета Віцебск прымае артыстаў з 41 краіны. Усяго ж за галы існавання фесту ў ім удзельнічалі амаль 100 тысяч артыстаў з 72 краін. Пашырылася ў гэтым годзе і геаграфія. Гала-канцэрт адкрыцця ўпрыгожыла кіназорка і спявачка Наталія Арэіра, якая прадстаўляла Уругвай. А ў Міжнародным конкурсе выканаўцаў эстраднай песні ўпершыню бяруць удзел прадстаўнікі Гвінеі і Егіпта. Фестываль працягваецца!

Газета КУЛЬТУРА ШТОПДНІЧВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСЛУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васілевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛКАВА; **адказны сакратар** — Юры КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Іван СІВОХІН, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ЦАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАНЧЭНКА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавельская ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Частэры паварх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнасна імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукпісы не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© “Культура”, 2018. Наклад 3 806. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падысана ў друк 06.07.2018 у 19.50. Замова 2061. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Афіцыйна

Цікавасць — узаемная

Дні культуры і турызму горада Чунцзы Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь распачаліся сёння ў Мінску ў Мастоцкай галерэі Міхіла Савіцкага.

У цырымоніі адкрыцця прынялі ўдзел намеснік міністра культуры нашай краіны Аляксандр Яшко, міністр спорту і турызму Сяргей Кавальчук, намеснік старшыні Мінскага аблвыканкама Анатоль Ісачэнка і старшыня Народнага ўраду горада Чунцзы КНР Тан Лянчжы.

У выставачнай зале галерэі адкрылася выстава кітайскага жыва-

пісу, якая працягне сваю працу да 22 ліпеня. Чунцзынская бібліятэка пазнаёміла гасцей мерапрыемства з кітайскімі выданнямі і тэхнікай кнігадрукавання, напісання іерогліфаў. Члены Кітайскай асацыяцыі мастакоў правялі майстар-класы для ўсіх ахвотных. Турыстычны патэнцыял Чунцзына быў прадэманстраваны праз фотаздымкі краявідаў горада.

Як паведамілі ў галоўным упраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага аблвыканкама, падчас Дзён культу-

ры адбыліся перамовы ўдзельнікаў кітайскай дэлегацыі з прадстаўніцамі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Нацыянальнага мастацкага музея, Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

Замежныя госці наведалі індустрыяльны парк “Вялікі камень”, мемарыяльныя комплексы “Курган Славы” і “Хатынь”, Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”, а таксама замкавы комплекс “Мір”. Дырэктар Чунцзынскай бібліятэкі Жэнь Цзын перадаў Мінскай абласной бібліятэцы імя Аляксандра Пушкіна калекцыю кніг і дыскаў па гісторыі і культуры Чунцзына.

Класіка адпачынку

Сёлета ў сталіцы ў чацвёрты раз пройдзе цыкл канцэртаў “Класіка ля Ратушы з velcom”. Цягам сямі летніх суботніх вечароў, пачынаючы з сённяшняга, можна будзе бясплатна насалоджвацца цудоўнай музыкой у выкананні лепшых калектываў Беларусі і запрасаных салістаў, у тым ліку замежных.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Дадатковай піяр-акцыяй праекта стала прысвечаная яму прасеконферэнцыя. Яна адбылася на свежым паветры, аkurat перад цэнтральным уваходам у Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі. І ледзь толькі пад шум фантазаў і стракатанне квадراكоптара загучалі творы Моцарта, Бакерыні, Бетховена, Эльгара, да журналістаў далучыліся звычайныя мінакі. Невыпадкова па завяршэнні сустрэчы прагучала фраза:

“Аб’яўляем фестываль адкрытым!”

Сапраўды, чаму б не паслухаць добраму музыку? На гэта разлічаны і ўвесь праект: хтосці прыйдзе на канцэртны свядома, зашкаўлены праграмай і выканаўцамі, хтосці далучыцца выпадкова. За галы існавання “Класіка ля Ратушы з velcom” фестываль, які ўжо ўспрымаецца гараджанамі як традыцыйны вар’янт суботняга адпачынку, наведала больш як 160 тысяч чалавек. Далучайцеся! Тыя ж, хто не патрапіць да Ратушы ў 20.30, змогуць назіраць за падзеямі ў сацыяльных сетках. Дый падчас выступленняў ледзь не ўсіх музыкантаў можна разгледзець на ўсталяваным побач са сцэнай вялікім экране.

Адкрые цыкл канцэртаў выступленне Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі. Завершыць — канцэрт “Класіка сучаснага рок” Прэзідэнцкага аркестра нашай краіны. Шмат цікавага будзе і ў астатнія суботы. “Чароўны свет аперэты”, а разам з ім музыкі і кінамузыкі падорыць Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр. Сярод іншых вечароў — “Дзі-

цячы/недзіцячы канцэрт”, “Класіка NEXT”, праграма “Ад Барока да сучаснасці”, выступленне Minsk festival orchestra.

Кожны з калектываў-удзельнікаў падрыхтаваў сюрпрызы. Канцэртны аркестр “Няміта” на чале з Аляксандрам Сасноўскім выступіць з юнымі салістамі — выканаўцамі на духавых інструментах, што бывае значна радзей, чым выступленні юных піяністаў ці струннікаў. Побач з замежнай класікай будзе выконвацца беларуская. Творы таго ж Яўгена Глебава заяўлены ажно ў трох канцэртах. Пачуем мы і голас цымбалаў. Акрамя папулярнай музыкі, прагучыць прэм’еры. Таму фестываль, на думку арганізатараў, будзе мець ярка выяўлены асветніцкі характар, зможна прывабіць не толькі аматараў, але і спецыялістаў.

Працягнецца акцыя “Вольны рагаль”, калі кожны ахвотны зможа сыграць свой любімы твор на плошчы Свабоды. Пашырыцца “Дзіцячая пляцоўка”, бо мінчукі даволі часта прыходзяць на канцэртны сем’ямі. Навінайка стане адкрытай рэпетыцыя аднаго з самых малалдых (і па ўзросце ўдзельнікаў, — па часе існавання) калектываў — Малалдзёжнага камернага аркестра пад кіраўніцтвам знакамітага піяніста, лаўрэата міжнародных конкурсаў Кірыла Кедука. Паводле папярэдняй дамоўленасці, рэпетыцыя-прэзентацыя аркестра адбудзецца перад канцэртаў у крэатыўнай прасторы KORPUS 8.

Больш падрабязную інфармацыю пра кожны канцэрт і яго праграму абыякалі змяшчаць на сайтах Мінгарвыканкама і “Мінскканцэртаў”, бо праект з’яўляецца прыкладам прыватна-дзяржаўнага партнёрства.

Фотафакт

“Нетанія — Мінск”

У Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адбылося адкрыццё персанальнай выставы графікі вядомага беларуска-ізраільскага мастака Іосіфа Капеляна. У экспазіцыі прадстаўлена 19 графічных твораў, выкананых у розных тэхніках.

Іосіф Капелян нарадзіўся ў Бабруйску ў 1936 годзе. З 1952 па 1956 галы вучыўся ў Ленінградскім мастацка-графічным педагагічным вучылішчы, затым паступіў на факультэт графікі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута ў Мінску. Мастак з’яўляецца аўтарам-афарміцелем больш як 130 кніг.

ФОТА ПАЛІНЫ НАСМАЧОВАЙ

Міжнародны дзіцячы музычны конкурс прайшоў на “Славянскім базары ў Віцебску” ў 16-ы раз. Упершыню ў ім удзельнічалі прадстаўнікі Вялікабрытаніі і Канады. Вельмі высокі ўзровень юных удзельнікаў засведчыў, што дзіцячая спеўна-эстрадная творчасць становіцца моцнай шоу-індустрыяй.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Упершы конкурсны дзень, паводле традыцыі, дзеці выконвалі песню сваёй роднай краіны. У другі — вольную праграму. Дык што стала выбарам удзельнікаў, педагогаў і ўсіх, хто рывастаў іх да гэтага прэстыжнага спаборніцтва?

Вядома, гучала шмат сусветных хітоў. Праўда, самых-самых раскручаных, што на слыху літаральна ў кожнага, стала меней, чым у мінулыя гады. Дый увогуле, агульная праграма стала больш разнастайнай — і не толькі тэматычна, бо ахоплівала нават стылістыку музыкі да камп’ютарных гульняў.

Дзеці выдатна падрыхтаваны — менавіта да гэтага конкурсу, што даўно ўзяў курс на “дарослы прафесіяналізм”, а не проста самавыяўленне дзіцячых талентаў. Калі на мінулыя спаборніцтвах яшчэ сустракаліся літаральна па некалькі ўдзельнікаў, што называецца, “не адсюль”, дык сёлета абсалютна ўсе па сваіх вакальных дэзенах і сур’ёзнасці сцэнічнай падрыхтоўкі патэнцыйна былі прэтэндэнтамі на перамогу. Усе спявалі галасіста, упэўнена, без фальшу. Усе мелі адметныя сцэнічныя строі, адпаведныя абраным песням. З многімі заўважна працавалі стылісты. Амаль усе выдатна рухаліся, дэманструючы ўменне танчыць ды іншыя свае здольнасці (да прыкладу, гнуткасць у выглядзе вертыкальнага і

Скажы мне, што спяваеш

Наш 12-гадовы Арцём Скароль з Ашмянаў атрымаў Другую прэмію і прыз Саюзнай дзяржавы.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА

гарызантальнага шпагатаў). Але ў другі дзень, калі можна было паказаць менавіта тую песню, якая лепей выяўляе здольнасці і творчую індывідуальнасць, амаль усе абралі энергічныя кампазіцыі — паводле прыняцця “хутка ды гучна”.

Можна, зразумела, толькі радавацца, што ў нас расце такое энергічнае, упэўненае ў сваіх сілах пакаленне. Але раптам стала заўважна, што ў некаторых тыя энергія і ўпэўненасць, якія сталі вынікам добрай падрыхтоўкі, а часам і сапраўднай “дрэсіроўкі”, на пэўным этапе пераходзіць у агрэсію. А вось музычнасці, багатага нюансаў, тонкасці інтэрпрэтацыі, асэнсаванасці спеваў, нейкага “свайго погляду” — усю тую, што і вызначае творчую індывідуальнасць і павінна паніцца ў дарослай будучыні, многім не халапа.

Дарэчы, “дзеваць стиль” паўплываў і на само выдзненне конкурсных праслухоўванняў, набліжаючы іх да своеасаблівага “канвэра”. Заўсёдыны “падвоі” ад імя казачных герояў сталі больш сісіслымі. Знікла размяшчэнне

“гасячых” нумароў паміж уласна конкурснымі выступленнямі. Далёка не ўсе падтанцоўкі, якімі звычайна так славяцца дзіцячыя конкурсы, у поўнай меры падыходзілі да конкурсных песень. Так, былі праўдзё адметныя кампазіцыі, якія не проста стваралі відовішча, але і дадаткова працавалі на песенны змест. А ў некаторых, на жаль, харэаграфія не зусім адпавядала музыцы нават па тэмпе, з-за чаго танцоўшчыкі гублялі шпрыхі, запаволена рухаліся, бы ў рапідзе.

Можна, на ўсё паўплывала яшчэ і казка “Снежная каралева”, абраная для афармлення спаборніцтва? І хача актрыса Настасся Баброва ўклала ў гэту герайно ўсю сваю прыгажосць і тэмперамент, яна ўсё роўна падсвядома асацыюецца з халодным, ледзяным сэрцам.

Як жа размеркаваліся ўзнагароды? Трэція месца падзілілі 7-гадовы Абілкайыр Джумабай з Казахстана і 10-гадовая Андрэя-Эміра Рацэ з Малдовы. Дзяўчынка спявала “Арлекіна”, арыгентуецца не столькі на маладую Алу Пугачову, колькі на Пэгі-Доўгуюпапачоу і

Алісу з Залостроўя (мяркуючы па вобразе канкурсанткі). А ейны смех перамагаў усе трагедыі яе героя. Хлопчык жа запомніўся добрай прыродай голасу і “меладрамай” за яго спінай, калі падчас выступу дзве дзяўчыны з дапамогай сучаснай харэаграфіі змагаўся за кавалера.

Ганна Мкртчян (Арменія), у свае 10 гадоў упэўнена выканала ўсё “Падумаі”, атрымала першую прэмію. Другую прэмію і прыз Саюзнай дзяржавы — наш 12-гадовы Арцём Скароль з Ашмянаў, які займаецца ў знакамітай Святаляны Стацэнкі ў Нацыянальным цэнтры музыкальнага мастацтва імя Уладзіміра Мулявіна. Тры песні “Пераможца атрымае ўсё” з рэпертуару АВВА і сапраўды меў добрую падтрымку аўдыторыі і сусільную каманду прыхільнікаў-балецьшчыкаў. А на гала-канцэрце і цырымоніі ўзнагароджвання праспяваў песню першага дня — “Каня незасуджанага” Эдуарда Ханка на словы Геналыя Бурайкіна. Гэта “песняроўская” класіка ў яго выкананні загучала ў новай версіі, атрымала іншую драматычнасць і папраўдзё свежае працятанне.

Уладальнікам Гран-пры стаў 11-гадовы Аляксандр Балабанаў з Украіны, які не толькі валодеа шыкоўнымі голасам, але і ўмеў ўдала карыстацца элементамі гарлавых спеваў, вакальнай філіроўкай гуку. Ён паўстаў не вундэркіндам, а гатоўным артыстам з глыбокім ачуваннем музыкі.

Спецыяльныя прyzы атрымалі таксама прадстаўнікі Германіі, Ізраіля, Расіі, Румыніі. Пяцёра юных спевакоў (з Вялікабрытаніі, Ізраіля, Канады, Латвіі, Чэхіі) атрымалі запрашэнні на іншыя міжнародныя конкурсы — “Рыга simfony” і міні-скія “Зорныя вкветкі”.

Галоўнае, што паказаў дзіцячы конкурс, — гэта змена рэпертуару.

Наглядзячы на тое, што яшчэ заставаўся не лепшыя выпадкі звароту да нарта дарослых песень, не адпаведных узросту і духоўнаму сталенню асобы (далалзім, пры ўсіх зніжках на цяперашняе “ранняе станаўленне”), дзіцячы рэпертуар становіцца ўсё больш стыльным, модным (у лепшым сэнсе слова), цікавым. І гэта цудоўна! Разам з тым, менавіта рэпертуар падвёў некаторых удзельнікаў.

— Калі былі прыздзірлівым, — сказаў у эксплозіўным інтэрв’ю “К” старшыня журы, народны артыст Малдовы Канстанцін Масковіч, — дык толькі некалькі краін выканалі абсалютна ўсе конкурсныя ўмовы ў дачыненні да песень, што абіраюцца. Асабліва гэта адчувалася ў першы дзень. Выходзіць, да прыкладу, удзельнік з прыгожым тэмбрам, а праз песню сваёй краіны не можа напоўніцца паказачь свае магчымасці. А такая песня, дарэчы, можа быць напісана менавіта для яго. І менавіта яна можа і павінна быць для яго самай выйгрышнай, бо ўлічвае індывідуальнасць артыста. Таму хацеў бы звярнуцца да ўсіх выкладчыкаў: супрацоўнічайце з кампазітарамі сваіх краін! І бярэце прыклад з Беларусі, бо ў вашага Арцёма на песню працавала ўсё, пачынаючы са знешняга выглядку.

Палобныя меркаванні выказвалі і іншыя члены журы, з кім давялося пагутарыць пасля падвядзення вынікаў. Калі дзіцячы конкурс становіцца ўсё больш “дарослым” па ўзроўні прафесіяналізму, дык адпаведным павінен быць і конкурсны рэпертуар: не толькі стыльным, маладзёжным, але і скіраваным на выяўленне творчай індывідуальнасці кожнага юнага таленту.

Атмасферна і ветрана

У Віцебску ў гэтыя дні праходзіць фестываль вулічнага мастацтва “На сямі вятрах”, які распачаўся 12-га і завершыцца 16 ліпеня. Сем вятроў — сем кірункаў у праграме: тэатр, паэзія, жывапіс, перформанс, фаер-шоу, харэаграфія, музыка.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота аўтара

— Атмасферу на вуліцы трэба ствараць свядома, — упэўнена заснавалінік і мастацкі кіраўнік фестываля Улада Цвікі. — Наш фестываль не падобны ні на які іншы, таму што ў нас ёсць віцебскія вуліцы, дзе ўсе і ўсё лётае. Стыхія ветру сугучна духу вулічнага мастацтва, якое не абмежавана рамкамі сцэны, столі ці сцен. Кожны можа выйсці да глядачоў і адчуць, артыст ён ці не, ці застаўшыся людзі слухаць яго. А публіцы ўжо ёсць з чым параўноўваць — яна вучыцца разбірацца ў вулічным мастацтве, ёй гэта падабаецца і ёй гэта патрэбна.

Сёлетні фестываль у Віцебску — ужо чацвёрты. У ім бяруць удзел больш за 120 ка-

лектываў з Беларусі, Расіі, Украіны. Адначасова працуе некалькі пляцовак: у Парку Фрунзе, на вуліцы Талстога, у дворыку Цэнтра сучасных мастацтваў, на Пушкінскім мосце і на Пушкінскай плошчы, а таксама каля тэатра “Лялька”.

— У гэтым годзе мы адмовілі прыкладна адной трэці людзей, якія хацелі да нас прыехаць, бо не можам узяць усіх на гэтыя чатыры дні, — тлумачыць Улада Цвікі. — Уяўляецца — фактычна з’явіўся конкурс на месца ў праграме. Упершыню мы арганізуем свой арт-маркет каля музычнай пляцоўкі ў Парку Фрунзе. Налета будзем шукаць чалавечка, які дапаможа нам арганізаваць яшчэ і пляцоўку з вулічнай ежай, што адпавядала б таму, што адбываецца тут. Разумеем, што прыйшоў час адкрываць студыю перформанса, рабіць асобную пляцоўку для дзяцей. Фестываль мяняецца разам з горадам.

Фестывальнай традыцыяй стала ўстаноўка своеасаблівых рэкортаў — на вуліцах Віцебска ўжо чыталі тысячу вершаў, прысвечаных гэтаму гораду, развешвалі тысячу фотаздым-

Віцебскі народны маладзёжны тэатр “Кола”.

каў з яго краявідамі. Цяпер удзельнікі і глядачы будуць лічыць крокі ў шэсці разам з карнавальнымі аркестрамі.

Усе мерапрыемствы наведвае Экспертная рада, склад якой мяняецца штогод. Зараз яе прадстаўнікі — рэжысёр, сцэнограф і дызайнер Юрый

Брэус, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Алена Спірыдовіч, мастацтвазнаўца і заснавальнік Цэнтра сучаснага мастацтва ў Віцебску Валянціна Кірылава, музыкант і паэт Міхал Фрэйдзон, прадзюсар і выкладчык Маргарыта Корзун, дырэктар Беларускага

тэатра “Лялька” Аляксандр Грыгор’еў. Заўтра ўвечары на Пушкінскай плошчы эксперты ўручаць “Вулічны-вулічны” прыз калектыву, дзейнасць якога найбольш адпавядае агульнай задуме фестываля — ажыўляць гарадскую прастору.

На маю думку

Не вядзі свой плуг па костках

Ёсць такая народная прыпавесць, якая трапіла ў падручнікі па эканоміцы. Пра селяніна, які забіў уласную курыцу, што несла залатыя яйкі. Забіў у парыве раздражнення — курыца несла залатыя яйкі рэгулярна, але па адным у дзень, а гаспадар хацелася хуткага вялікага прыбытку. Любы дасведчаны эканаміст скажа вам, што курыца, якая нясе залатыя яйкі — гэта наш капітал, а залатыя яйкі — гэта прыбытак, які ён можа прынесці пры правільным інвеставанні.

Вайсковыя могілкі ў Мінску вось ужо каторы тыдзень з'яўляюцца прычынай і месцам канфлікту. Камунальныя службы працягваюць свае працы па, як яны лічаць, добраўпарадкаванні некропаля, замяняючы старыя арыгінальны надмагіллі на стандартныя пліты. А грамадзянскія актывісты — і, зрэшты, многія прастыя мінчукі — бяруць слова “добраўпарадкаванне” ў двукоссі і перакананыя, што яго было б дарэчы замяніць на іншае — руйнаванне. А таму спрабуюць уратаваць хаця б тое, што яшчэ магчыма.

Пабываўшы на цвінтары, ты разумееш, што гэтае месца мае выключную ролю не толькі ў гісторыі Мінска. Яно вельмі шчыльна знітана і з асабістымі гісторыямі многіх яго жыхароў. Толькі вось ці ўлічылі гэта тыя, хто вырашыў навесці тут прыгажосць?

Генадзь VOXIN / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Успомнілася мне гэтая прыпавесць, калі я слухала тых, хто сёння абараняе знос помнікаў і агароджаў на Вайсковых могілках.

Вось адзін чыноўнік, ад Спецкамібіната, кажа: сённяшняе “добраўпарадкаванне” прывядзе да таго, што будзе чыста і прыгожа, “як на амерыканскіх могілках”. Слухаш і разумееш, што не быў гэты чалавек ні на бруклінскім Грын-Вудзе, ні на парызскім Пер-Лашэз, ні на лонданскіх Хайгейцкіх могілках, ні нават на старых цвінтарах Масквы, Пецярбурга і Львова. Месцах, куды водзяць экскурсіі для замежных турыстаў. Дарэчы, і на экскурсіях, якія ладзяць па мінскіх Вайсковых могілках, ён, мяркуючы па ўсім, таксама не быў! Інакш разумей бы, што за каштоўнасць мае гэтае месца і чаму нават сюды прывязджаюць турысты.

Прыязджаюць замежнікі не па чысціні і парадак, а па сапраўдную жывую гісторыю і атмосферу — якая на могілках ужо часткова згінута дзякуючы таму, што гістарычныя артэфакты заменены сучаснымі безаблічнымі падгалоўнікамі! Дарэчы, літаральна нядаўна на свае вочы бачыла двух італьянцаў, якія гулялі па яшчэ не “добраўпарадкаванай”, аўтэнтычнай частцы кладу. А вось якраз каля гэтых самых падгалоўнікаў, зробленых пад капірку, турыста наўрад ці ўбачыш! Але ж нашто нам турысты, праўда?

Другая чыноўніца, ад архітэктуры, лічыць, што могілкам трэба “дарожная сетка, малыя архітэктурныя формы і лавачкі”, каб “знешняе ўспрыняцце было годным”. Слухайце, ну гэта ж нонсэнс — зносіць сапраўдныя помнікі часу і пры гэтым траціць дзяржаўныя грошы на “твор”, які не будзе мець ніякай культурнай і гістарычнай каштоўнасці! Хто прыдзе глядзець на тыя навіюткія архітэктурныя формы, якія б прыгожыя яны ні былі?

Трэці чыноўнік, з гарадской мэрыі, на поўным сур'ёзе сцвярджае, што каштоўнасць маюць адно “магілы Янкі Купалы, Якуба Коласа і яго жонкі Марыі Міцкевіч”. То бок, чыноўнік відавочна не ведае, што на Вайсковых могілках спачывае маці Янкі Купалы — Бяніна Іванана Луцэвіч, пісьменнік Кузьма Чорны, паэт Паўлюк Трус, драматург і тэатральны рэжысёр Еўсцігней Міровіч, кампазітар Нестар Сакалоўскі — аўтар музыкі Дзяржаўнага гімна БССР “Мы, беларусы”, а таксама аўтар яго тэксту Міхась Клімковіч, агароджы вакол магілы якога, дарэчы, валанджы пазначылі белай стужкай. Калі хто не ў курсе, такімі стужкамі пазначаюць агароджы магіл вядомых асобаў, каб “добраўпарадкавальнікі” іх выпадкам не знеслі. Бо самі гэтыя людзі, як выглядае, і блізка не ведаюць пра нацыянальную духоўную спадчыну.

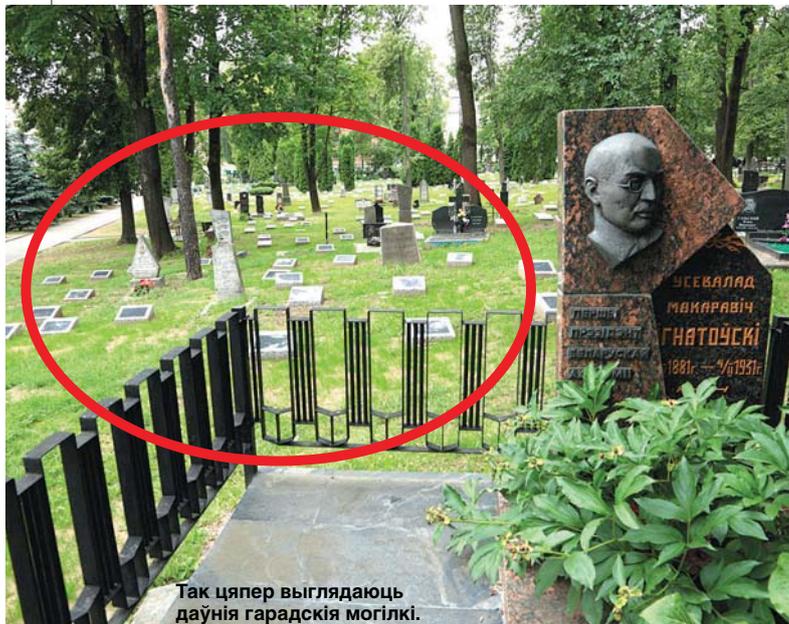
Між тым, на Вайсковых могілках знайшлі спачын не толькі вайскоўцы (як шмат хто думае), але і пісьменнікі, артысты, навукоўцы. Нацыянальная эліта Беларусаў! Людзі, імёнамі якіх названыя вуліцы Мінска і іншых гарадоў. А яшчэ, калі хто забіў, на Вайсковых могілках налічвалася 547 пахаванняў удзельнікаў Мінскага падполля, партызан і савецкіх воінаў, якія загінулі пры вызваленні горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. На што траціць столькі грошай на новыя помнікі, калі мы і старыя, сапраўдныя не можам захаваць? Каму патрэбнае гэтае марнатраўства?

Па-свойму можна зразумець тых, хто хоча могілкі “як на Захадзе”. Толькі не трэба падманяць рэчаіснасць сваімі месчакчовымі ўяўленням пра яе. Бо, насамерч, і ў Амерыцы, і ў Еўропе (калі ўжо мы на іх раптам сталі раўняцца), халае месца старым помнікам на пагостах. І, між іншым, стаяць там стогадовыя помнікі не толькі выбітным дзеячам культуры, але і жывёлам, і птушкам: коцікам, сабачкам, пагугайчыкам.

Бо памяць — гэта не пра чыста, роўна, гладка. Памяць — гэта пра павагу і любоў.

Ганна КІСЛІЦЫНА, доктар філалагічных навук

Мёртвым не

Так цяпер выглядаюць даўнія гарадскія могілкі.

БЕЛАЯ ШЫЛЬДА ЯК ЧОРНАЯ МЕТКА

У мяне на Вайсковых могілках пахаваны сваяк. Не вельмі блізі, таму і наведваю я яго магілу не так часта. Але — наведваю, прычым рэгулярна. Прыгожая дзвюхметровая гранітная стэла, агароджаная акуратнай кованкай. У цэнтры невялічкія кветнічак, трохі зарослы, бо мая стрыечная цёця не надта часта туды можа прыходзіць — ёй ужо за восемдзесят. Тут пахаваныя іныя дзядуля, які замяніў ёй згінулых у ГУЛАГу бацькоў. Дачка цёці з сям'ёй жыве не ў Беларусі і, зразумела, таксама не можа часта туды бываць. Але ж магілка дагледжаная, агароджа хай далёка не кожны год фарбешца, але не іржавае, і фарба на ёй не аблуплена. Усё даволі прыстойна і акуратна.

Якое ж было маё здзіўленне, калі колькі гадоў

таму я пабачыў белую шылдачку з паведамленнем, што надмагілле можа быць дэмантавана, бо яно недагледжанае. Натуральна, шылду я сарваў і распавёў цёці. Тая звязалася з адміністрацыяй могілак, пагутарыла і супакоілася, бо перад ёй выбачыліся за памылку і паабяцалі, што такое больш не паўторыцца. Аднак падобныя шылдачкі з'яўляліся яшчэ мінімум двойчы.

ЯМІНА НА СВЯТЫМ МЕСЦЫ

Магчыма, хтосьці абвінавачвае мяне ў заната суб'ектыўным і перадузятым стаўленні да сітуацыі з “добраўпарадкаваннем” Вайсковых могілак у Мінску. Але я магу паслацца на беларускае заканадаўства, якое вызначае падставы да зносу надмагілля і ўсталявання на яго месцы так званага “падгалоўніка” — “тыпавай шылды

за мяне занепакоеных лёсам цвінтара. Найперш гэта валанджы, якія ўласнымі сіламі і сваім коштам спешна прыводзяць да ладу надмагілі чужым людзям — каб не даць фармальнай падставы для абвясчэння тых пахаванняў недагледжанымі. Многа тут простых мінчукоў, занепакоеных лёсам могілак. Асабліва вылучаюцца людзі, у якіх, як і ў мяне, тут пахаваныя сваякі — часта іх можна пазнаць нават па вачах.

Дзеля прыцягнення ўвагі да праблемнай сітуацыі з гарадскімі пахаваннямі быў арганізаваны шэраг акцый і мерапрыемстваў, сярод якіх — бясплатныя экскурсіі па цвінтары ад лепшых знаўцаў мінскай даўніны. На адной з іх я і разгаварыўся з немаладой ужо кабетай, якая прышла наведваць магілы сваіх родных.

У Ніны Якаўлеўны Рэмс тут пахаваная сястра.

У 1947 годзе ў няпоўныя пяць гадоў яе не стала, і з тых часоў ніколі магілка не была закінутая.

— Тата прашаў аўтарамонтажнікам цэха на аўтарамонтажным заводзе і таму здохнуў зрабіць для дачкі добрую прыгожую агароджу, — распавядае яна. — І крыж праваслаўнай маставі. Я заўжды даглядала магілу, фарбавала яе рэгулярна. Увесь час прыбрала, кветкі прыносіла, ружы... Жыву побач, пастаянна наведваю тут царкву і на магілу завітаю. І вось, прыходжу неяк... Яшчэ і тыдзень не мінуў, як пачаліся работы

на Вайсковых — можа, хіба тры дні, як яны пачалі тут усё зносіць. А на месцы магілкі — яміна! Яна больш магілка!

Што самае цікавае, ніякіх паперадальных шылдаў пра магчымы знос, па словах Ніны Якаўлеўны, ніколі там не з'яўлялася.

— Магіла ж заўсёды была ў добрым стане, дагледжаным, — абурасца яна. — Я пасля падышла да кіраўніка работ Сяргея Уладзіміравіча. Той паглядзеў фатаграфію і кажа: “Так, магіла сапраўды была ў добрым стане”. І стаіць маўчыць! Папрасіла аддаць хаця б крыж. “Позна, — кажа ён, — ужо на пераплаўку адправілі”. Папрасіла, каб хаця б кветнікі тады зрабілі на месцы магілы — дык адказаў, што я сама мушу купіць і прывезці ўсе матэрыялы — блокі, цэмент, — а яны ўжо тады могуць дапамагчы. Вось такі сюрпрыз мяне спаткаў. Гэта ж родная мая сястрычка, гэта — для мяне самае святое месца! А на тым “падгалоўніку” нават літар не разабраць у непагодзь, калі мокра. Толькі пасля яны працягваюцца.

ПРОСТЫЯ ЧАЛАВЕЧЫ ПАЧУЦЦІ

Пабачыўшы журналіста з дыктафонам, сталі падыходзіць і іншыя людзі. У тым ліку — Алена Ільінічна Барысава. Лёс паяднаў яе сям'ю з сям'ёй Іосіфа Апанаскага, які разам з жонкай займаў месца спачыну на Вайсковых могілках Мінска. Магілу гэтай супярэчлівай, але далёка не шараговай фігуры ў гісторыі Беларусі не абышоў лёс пахаванняў простых беларусаў — руліўца “добраўпарадкавальнікі” са Спецкамібіната спілавалі агароджу.

Слухаючы шчымлівы расповед жанчыны, разумеш відавочнае. Можна доўга спрачацца пра тое, колькі гора ці добра зрабіў адзін з кіраўнікоў АДПУ БССР, але ягонае магіла — гэта не толькі сведчанне эпохі, але таксама і месца памяці сваякоў і блізкіх. Муж Алены Ільнічнэ — хросны бацька ўнука Іосіфа Апанскага Артура. Той ужо больш за 15 гадоў жыве ў Аўстраліі і ўвесь клопат лёг на сям'ю спадарыні Барысавай.

— Калі ў 2015 годзе пачылі гтую шыльдачку аб зносе, спачатку падумалі, што тут якаясьці па-

больш няма. Прыгожыя дрэвы — не толькі старыя і хворыя! — спілавалі. Тут стала неяк усё лыса, няўтульна. А “падалоўнікі”... Гэта ж зусім не наша традыцыя — такія ставіць!

З гэтым пагаджаецца і культуролаг, сакратар Грамадскай назіральнай камісіі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры Павел Каралёў. Прапанаваны для ўсталявання на магілах “падалоўнікі” як выключэнне можна было б выкарыстаць на асобных пахаваннях — напрыклад, вайскоўцаў. Але ж навошта ставіць іх паўсюдна? Кож-

зіральнай камісіі, ніякіх дазваляў на правядзенне работ міністэрства не выдавала. Больш за тое, нават іх праекта не існуе ў прыродзе — хача менавіта яго распрацоўка павінна папярэднічаць усяму астатняму.

— Тое, што тут адбываецца, — гэта ўянае парушэнне Кодэкса аб культуры! — перакананы спадар Павел.

Як адначыў член Грамадскай камісіі, старшыня прэзідыума Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры Антон Астаповіч, у дадзе-

магільных помнікаў проста “добраўпарадкаваннем” — гэта ход хітры, але незаконны, — каментуе спадар Каралёў. — Дый нават на добраўпарадкаванне патрэбны дазвол і ўзгадненні! На гэта прадстаўніку Спецкаміна на пасяджэнні Камісіі ўказвалі і яе старшыня Анатоль Бутэвіч, і прадстаўніца Міністэрства культуры — кансультант аддзела навукова-праектных работ і рэстаўрацыйнай вытворчасці УАГКС МК РБ Святлана Краюшкіна.

Спадарыня Краюшкіна прапанавала

рэканструкцыі могілак, як тое і вызначана беларускім заканадаўствам. І тут жа абмовілася, што толькі ў такім выглядзе гэтыя работы могуць быць узгодненыя. На пытанне ж, ці гатовы Спецкамінат скараціць праект свайго “добраўпарадкавання”, уцямнага адказу ад яго кіраўніцтва, на жаль, пачуць не ўдалося.

На сёння работы часова прыпыненыя. Але намеснік дырэктара Спецкаміна КБА Сяргей Руды на пасяджэнні Грамадскай камісіі заявіў, што грошы выдаткаваныя, і за сваёй іх трэба далей у любым

дачакацца, пакуль сыдуць валанцёры — і працягнуць сваю справу. Я тыя словы асабіста не чуў, але... Варта нагадаць, што менавіта Спецкамінат як юрыдычная асоба ўзяла на сябе адказнасць за захаванне і падтрыманне ў належным стане гісторыка-культурнай каштоўнасці “Вайсковыя могілкі” — яго прадстаўнік у свой час падпісаў ахоўны абавязальства.

Як адначыў Павел Каралёў, у справе захавання некропаляў заўжды існуюць дзве крайнасці — альбо пакінуць усё як ёсць, альбо “добраўпарадкаваць” могілкі, выліваючы іх да бляската. І тое, і другое — не вельмі пажаданае. Але калі закінутыя клады заўжды можна прывесці да ладу, то пасля “зачысткі” аднавіць іх ужо немагчыма — гэта беззваротная страта.

— Да Вайсковых могілак нельга ставіцца як да звычайнага “аб’екту”, дзе важна хутка засвоіць грошы, — перакананы ён. — Тут трэба падыходзіць з розумам. І кожнай ініцыятыве павінна папярэднічаць грамадскае абмеркаванне!

разе.

А неўзабаве сацсеткі і некаторыя вэб-рэсурсы ўскалыхнула выказанне адной з кіруючых асоб той самай установы, як быццам, прамоўленае на нейкай нарадаў: маўляў, трэба

K

баліць...

Дык прыслухайцеся да жывых

мылка, — дзеліцца сваёй распаччу Алена Ільнічнэ. — Тут быў цэлы мемарыял! Тая ж агароджа — высокамастанка коўка з выявамі сярпа і молата.

І таму, калі мы ўбачылі, што вакол помніка няма ні яе, ні дрэваў, — гэта быў для нас проста шок! Мы ж часта прыходзілі сюды, на Вялікідзень заўсёды абавязкова прыносілі іяікі і кветкі. А цяпер на месца пахавання Апанскіх я нават баюся ісці: так яно знявечана!

Спадарыня Барысава жыве побач з цвітаром. Цягам апошніх тыдняў яе раніца штодня пачыналася з гукаў балкаркі, якая плавала метал ажно да вечара, і рокату матора пагрузчыка, што вазіў тыя самыя агароджы на пераплаўку.

— Агароджы для нас былі вельмі важныя, — уключаецца ў размову яшчэ адна жанчына. — Прыходзіш да родных, адмыкаеш веснічку — і як бы спаткаешся з імі, размаўляеш, згадваеш... Я тут часта бываю. Запомнілася, як стары дзядок на Радаўніцу фарбаваў надмагілле. Там было два крыжы — за адзін ён трымаўся, а другі фарбаваў. Цяжка ўжо было, але ж трэба. Тады нічога не прадаказвала гэтай навалі. А цяпер знеслі і тую агароджу, і самі тыя два крыжы — няма іх больш.

Мая суразмоўца дастае мабільны тэлефон і паказвае здымкі, на якіх бачна, як выглядалі могілкі яшчэ зусім нядаўна. А затым — кадры са спілаванымі агароджамі, зваленымі ў кучу перад вывазам на пераплаўку.

— І вядома, — паказвае яна рукой перад сабою, — тое, што засталася ад прыгожых гістарычных могілак у цэнтры Мінска. На гэтай частцы — нічога

нае пахаванне на гэтым цвітары варта разглядаць індывідуальна.

— Тут ёсць помнік дзецім, якія загінулі падчас пажару на першай мінскай павянальнай навагодняй ёлцы ў 1946 годзе, — далучаецца чарговы наведвальнік могілак. — Ім па 15 — 16 гадоў усяго было. Сваіх дзетак яны не пакінулі, а бацькоў іхніх ужо і няма. Дык хто будзе іх магілы даглядаць? І што — значыць, можна тая пахаванні цяпер так проста сплячыць? Ды гэта ж тое самае, што знесці помнік на Няміце!

МОГІЛКІ — КАШТОВАСЦЬ. А МАГІЛЫ?

Гутарым з адным з ініцыятараў абароны — а інакш гэта называць і не выпадае — Вайсковых могілак, Паўлам Каралёвым. Першае, пра што я спытаўся: ці можна назваць тое “добраўпарадкаванне” сапраўды незаконным? Бо, наколькі я памятаю, яшчэ пару гадоў таму, калі толькі пачыналі паціху зносіць агароджы, адна з адказных асобаў тлумачыла, што гісторыка-культурнай каштоўнасцю з’яўляюцца толькі могілкі, а ніяк не самі магілы з помнікамі.

— А могілкі — гэта таяды што? — узрушыўся спадар Павел. — Тут нейкая казюстыка атрымліваецца, падмена паняццяў! Бо кожнаму ж зразумела, што могілкі з магіл і складаюцца. І працы, якія цяпер тут адбываюцца, — гэта працы на гісторыка-культурнай каштоўнасці, якія павіны адпаведным чынам узгадняцца ў Міністэрстве культуры.

Як высветлілася на пасяджэнні Грамадскай на-

вым выпадку мае месца не проста парушэнне заканадаўства аб ахове спадчыны, але грубейшае яго ігнараванне. Таму грамадскі актывіст звярнуўся ў Генеральную пракуратуру Рэспублікі Беларусь.

У сваю чаргу, прадстаўнікі Спецкаміна лічаць работы на Вайсковых могілках звычайным добраўпарадкаваннем ды настойваюць на тым, што дазволу яны не патрабуюць.

— Назваць знос над-

прадстаўнікам Спецкаміна для пачатку звярнуцца ў Міністэрства па атрыманне неабходных узгадненняў, а толькі пасля гэтага прыступаць да работ па

Афіцыйны погляд

Калі гэты матэрыял быў ужо падрыхтаваны да друку, 12 ліпеня ў Мінскім гарадскім выканаўчым камітэце прайшла прэз-канферэнцыя на тэму “Аб добраўпарадкаванні і рэканструкцыі тэрыторыі Вайсковых могілак”. У пасяджэнні пад кіраўніцтвам намесніка старшыні Мінгарвыканкама Віктара Лапцэва ўзялі ўдзел намеснік міністра культуры Аляксандр Яцко, ГАП УП “Мінскпраект”, сябра Грамадскай назіральнай камісіі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Ганна Аксёнава, прадстаўнік Аляксандра-Неўскага храма айцец Зміцер Харошка і дырэктар УП “Спецыялізаваны камбінат камунальна-побытовага абслугоўвання” Мікалай Ракевіч.

Па словах спадара Лапцэва, у 2015 годзе сіламі Спецкаміна прайшла поўная інвентарызацыя могілак. З больш чым васьмі тысяч пахаванняў было выяўлена каля трох тысяч, якія знаходзяцца ў занябданым стане. Менавіта гэтыя надмагіллі было прынятае рашэнне дэмантаваць і на іх месцы ўсталяваць так званыя падалоўнікі. Па словах чыноўніка, ніводнае з гэтых пахаванняў не ўяляе ніякай гістарычнай ці мастацкай каштоўнасці.

Усе надмагіллі, якія знаходзяцца ў прымальным стане, не толькі не падлягаюць замене, але і будуць дагледжаныя, і, нават, у выніку ўзнікнення патрэбы, на іх будуць праведзеныя рамонтныя работы, працягнуў сваю думку Віктар Лапцэў.

Дырэктар Спецкаміна спадар Ракевіч дадаў, што перад тым, як пачаць работы, прайшло ўжо нават больш, чым вызначаныя законам два гады пасля ўведамлення пра неабходнасць прывядзення пахавальных комплексаў да ладу. Па яго словах, падчас работ будуць улічаныя не толькі стан захаванасці ці мастацкія якасці помнікаў, але і пажаданы сваякоў і блізкіх.

Як адначыў падчас прэз-канферэнцыі намеснік міністра культуры спадар Яцко, самі па сабе Вайсковыя могілкі ў Мінску з’яўляюцца менавіта помнікам гісторыі, а таму

для іх захавання як гісторыка-культурнай каштоўнасці перадушім важна ўсведмляць моманты, звязаныя з увекавечаннем мемарыяльнага комплексу, а не яго візуальны складнік — памятнасць з’яўляецца сама месца пахавання, а не формы надмагільных збудаванняў і іх вонкавы выгляд. На думку намесніка міністра, тут важная гісторыя месца, а не яго архітэктура.

Згодна са спадаром Яцко, работы па добраўпарадкаванні Вайсковых могілак цалкам адпавядаюць дзеючаму беларускаму заканадаўству. Па яго словах, у Кодэксе аб культуры вызначаны агульныя прынцыпы арганізацыі рэжыму захавання і дагляду. Уласна ж рэгламент утрымання помніку гісторыі павінен быць адлюстраваны ў праекце зон аховы гісторыка-культурнай каштоўнасці і ён не парушае норм заканадаўства.

— Тое, што адбываецца зараз на гісторыка-культурнай каштоўнасці, ніякім чынам не прыяцма прапанаваным рэгламенту. — адначыў спадар Яцко.

Спадарыня Аксёнава адзначыла, што не усё так проста і адназначна з выкананнем работ на аб’екце “Вайсковыя могілкі”. Як паведаміла архітэктар, на дадзены момант існуе два падыходы да канцэптальнага вырашэння далейшых работ па рэканструкцыі некропаля. Адпаведна, дзве працоўныя групы падрыхтавалі два праекты, на базе аднаго з якіх і будуць у далейшым весціся работы па рэканструкцыі ўжо добраўпарадкаваных могілак.

У выніку адміністрацый горада і прадстаўнікамі рэспубліканскай улады журналістам было даведзена, што работы, якія вядуцца на цяперашні момант на Вайсковых могілках Мінска, не толькі цалкам адпавядаюць беларускаму заканадаўству, а яшчэ з’яўляюцца і падрыхтоўчым этапам для далейшай рэканструкцыі. У будучыні падобная рэканструкцыя чакае і другі старадаўні цвітар Мінска — Кальварыйскія могілкі. Мяркуючы пачатак работ на якіх — ужо блізка.

Ці можа стаць трансгранічны турызм панцай для маленькіх музеяў, размешчаных па абодва бакі беларуска-украінскай мяжы? Пра гэта вялася гутарка падчас буйнога музеязнага форуму, які прайшоў у Чарнігаве ў рамках праекту “Дняпроўскі паром” (гл. “К” № 19 за 2018).

Генадзь ВОХІН / Фота
Сямёна ШАЎЦОВА

Каб не развучыліся летуценіць

“З першага разу нічога не атрымаецца. Але гэта нармальна”

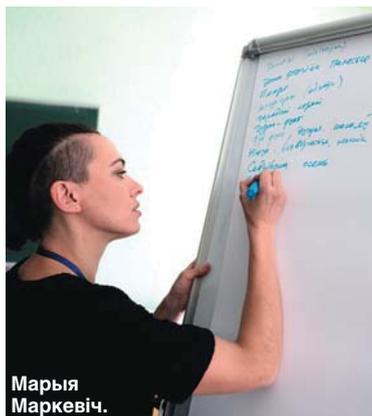
На мерапрыемства сабраліся вядучыя спецыялісты і даследчыкі з беларускіх і ўкраінскіх музеяў, навукова-даследчых інстытутаў і ўніверсітэтаў. На падставе аналізу сваёй дзейнасці яны спрабавалі распрацаваць шляхі далейшага развіцця музейнай галіны ў кантэксце трансгранічнага супрацоўніцтва. Асабліва ўвага надавалася ролі і месцу невялікіх лакальных музеяў у жыцці мясцовай грамады.

Працягнуў сваю работу форум у выглядзе воркшопу, на якім маладыя музейшчыкі пад кіраўніцтвам сваіх дасведчаных калег распрацоўвалі музейныя турыстычныя маршруты, здатныя аб’яднаць культурную спадчыну двух суседніх рэгіёнаў — Гомельшчыны і Чарнігаўшчыны.

На зваротным шляху з гэтых насычаных мерапрыемстваў мне пачасціла трапіць у адно купэ разам з іх арганізатарамі — PR-менеджаркай грамадскай арганізацыі “Зялёны крыж” Марыяй МАРКЕВІЧ (М.) і старшынёй Беларускага камітэта ICOMOS Сцяпанам СТУРЭЙКАМ (С.). З такой магчымасці нельга было не скарыстацца — за кубачкам гарбаты пад трукат колаў цягнулі мы абмеркавалі надзённыя праблемы развіцця рэгіянальных музеяў ды перспектывы іх уключэння ў міжнародныя турыстычныя маршруты.

— У мяне адразу такое пытанне: чаму менавіта вы — а не, уласна, музейшчыкі, — заняліся музейнымі праектамі? “Зялёны крыж” пачынаўся як чыста экалагічная ініцыятыва, ICOMOS займаецца пытаннямі спадчыны і хаця ў сваёй дзейнасці блізка музеяў, але не з’яўляецца музейнай асацыяцыяй. У чым ваш інтарэс?

М.: Гэты праект з’яўляецца вынікам шматгадовай працы ў рэгіёне. Яна пачыналася з медычных раабілітацыйных праграм, але ў нейкі момант стала зразумела, што адной раабілітацыі мала — час заняцца таксама і раабілітацыйнай культурнай і сацыяльнай. Трэба вяртаць жыццё ў гэты край, адкуль па-ранейшаму ідзе адток

Марыя
Маркевіч.

Сцяпан
Стурэйка.

населенства. Прытым, найперш з’язджаюць тыя, хто мог бы спрыяць развіццю свайго рэгіёна, але для гэтага ў іх на сёння бракуе ўмоў. І каб трохі прыпыніць гэтую плынь — а можа, нават, і павярнуць яе ў іншы бок — патрэбна ўкладваць нейкія рэсурсы, чаго мясцовыя самі ўжо не могуць зрабіць.

Таму вельмі важна, калі сюды прыязджаюць абазначаныя ў еўрапейскім досведзе музейныя спецыялісты з вялікіх гарадоў, і гэты свой досвед прывоззяць у рэгіёны, аддаленыя ад актыўнага культурнага жыцця. Такім чынам мясцовыя музейшчыкі атрымліваюць магчымасць пабачыць нешта іншае, новае для сябе. І зразумець, што ў гэтай зямлі сапраўды ёсць патэнцыял, ёсць тая глеба, на якой можна яго развіваць, што і ў іх саміх ёсць для гэтага пэўныя рэсурсы — проста яны не заўжды тое ўсведамляюць.

С.: Па-першае, праекты, скіраваныя на развіццё турызму і на музейную працу — гэта ўсё праекты, звязаныя са спадчынай. І мая асабістая місія — змяненне самой парадыгмы мыслення пра спадчыну, пашырэнне яе разумення і асэнсавання тых працэсаў, якія з ёю адбываюцца. І менавіта гэтае разуменне павінна ўплываць на канкрэтныя праекты — тую ж пабудову музейных маршрутаў.

Па-другое, гэтым праектам мы заняліся, бо мы летуценнікі! Справа ў тым, што пры рэалізацыі любой ініцыятывы ўтвараецца звязка паміж жорсткімі

практыкамі і тымі, хто малюе ідэальныя схемы. А як адзначыла на воркшопе дырэктарка мінскага Мемарыяльнага музея-майстэрні Заіра Азгура Аксана Багданова, праўда недзе пасярэдзіне. І без аднаго з гэтых палосоў, без такіх летуценнікаў немагчыма стварыць удалага плана развіцця. Адчуваючы гэта і нават рызкуючы быць абываваемым у непрафесіяналізме (усё ж, я і сапраўды не музейшчык), тым не меней, пагаджаюся на ўдзел у такіх праектах.

— Атрымаецца, што вы запрашаеце культурных “хэдлайнераў” з вялікіх сталічных музеяў для таго, каб яны дзеліліся досведам і навучалі “бедныя вясцельныя” маленькія рэгіянальныя. Насамрэч, жыццё музеяў у Мінску дзій у любым абласным цэнтры абсалютна непадобнае да будняў музеяў раённых. Прычым не толькі з эканамічнага пункту гледжання. Сама мадэль арганізацыі дзейнасці музея прыняццова іншая. Таму лагічна паўстае пытанне: наколькі можа быць карысным досвед той жа Аксаны Багданавай для, напрыклад, Музея бітвы за Дняпр за малюткага Лоева?

М.: Мяркую, можа. Для мяне перадусім важна тое, што форум сабраў людзей, якія ўключаны ў актыўнае культурнае жыццё тых мясцінаў, дзе яны жывуць. Зразумела, у вялікіх гарадах культурны асяродак больш насычаны, там шмат чаго адбываецца, і досвед абнаўляецца пастаянна. Таму і музейшчыкі там больш дынамічныя. І, прыязджаючы ў маленькія гарады і мястэчкі, дзе

жыццё больш спакойнае і кансерватыўнае, яны здатныя заразіць сваёй энергіяй, разварушыць і размагніціць сваіх калегаў адтуль.

С.: Вельмі важна разумець, што запрошаныя нам эксперты з Мінска — гэта “людзі ў тэме”. Яны арыентуюцца ў тым, як музейная справа развіваецца ва ўсім свеце. Яны аперируюць тымі тэрмінамі і канцэпцыямі, якія сёння знаходзяцца на вастрыні, ставяць самыя актуальныя на сёння праблемы. Яны, безумоўна, летуценнікі, але пры гэтым летуценнікі абазначаны, бо разумеюць, куды рухаецца сусветны культурны працэс.

М.: Для мяне галоўнае — гэта нават не супаставленне сталічнага і рэгіянальнага досведаў, а тое, што ў гэтых досведах можа быць карысна. Лічу, вельмі важна стварыць пэўны асяродак, у якім музейшчыкі сталічных маглі б пазнаёміцца з музейшчыкамі з рэгіёнаў. На сёння стала не ведае, што адбываецца на перыферыі, а перыферыя, у сваю чаргу, што робіцца ў Мінску. Канечне, працэс стварэння такога аб’ядначага асяродку не можа быць хуткім. Таму вельмі істотным з’яўляецца паслядоўная праца на гэтай ніве. Бо асяродак важны для кожнай справы, гэта карысны рэсурс і пастаянны стымул абнаўляцца і нешта мяняць.

— Ці ж не атрымаецца ў выніку такая сітуацыя: людзі прыехалі на гэты форум, загарэліся нейкімі новымі ідэямі, але вярнуўшыся дадому, у свой культурны асяродак, які жыве ў сваім

рытме, пабачылі, што гэта ўсё не мае ніякай перспектывы?

М.: Ну так, з першага разу, хутчэй за ўсё, нічога не атрымаецца — і гэта нармальна! Каб быў нейкі вынік, працаваць неабходна метадычна. Трэба, каб прайшоў нейкі час. Як мне падаецца, сустрэча з дырэктарам сталічнага музея, які адкрыты да кантакту, для музейшчыка з рэгіёна ўжо ў нейкім сэнсе падзея, якая так ці інакш пакіне нейкі след, стане новым досведам. Гэта можа быць новая мадэль, якая пашырыць бачанне, альбо незнаёмы раней інструментарый, здатны дапамагчы ўбачыць нешта, чаго ты раней не бачыў ці на што проста не звяртаў увагу.

— Форум і воркшоп былі прысвечаны тэме развіцця турыстычнага патэнцыялу рэгіёнаў. Але ўдзельнічалі фактычна толькі музейшчыкі. Наколькі, на вашу думку, такі падыход можа даць плён?

М.: Справа ў тым, што праект ад пачатку задумваўся як культурны ў шырокім разуменні. І яго мэта, як я мяркую, не ставіць перад сабой выключна турыстычныя задачы. Перадусім гэта — актуалізацыя статусу музеяў як культурных цэнтраў рэгіёнаў. А развіццё іх турыстычнага патэнцыялу — толькі сродак дасягнення мэты.

С.: Мэта — актуалізаваць сам культурны рэгіён. Запаліць імпульс яго жыхароў — захавальніцка “самасці” ў тых ці іншых мясцінах. А ўстаўныя, якія канцэнтруюць культурны змест рэгіёнаў — гэта і ёсць музеі. Зразумела, усе працэсы, звязаныя са спадчынай, прадугледжваюць узаемадзеянне самых розных суб’ектаў. Але я лічу, што перш-наперш музейшчыкі павінны дамовіцца адзін з адным. Потым, ужо на новых стадыях, да гэтага руху падключацца іншыя “гульцы” — тыя ж прадстаўнікі турбізнесу.

М.: Насамрэч, праект яшчэ толькі на пачатку свайго развіцця. У рамках “Дняпроўскага парома” запланаваны і іншыя мерапрыемствы. Гэта і міжнародны мастацкі пленэр, на які прыедуць мастакі з Беларусі, Укра-

іны і, магчыма, іншых краін. Яны ўбачаць рэгіён ужо сваімі вачыма і ўласнымі творами паспрабуюць выявіць адметнасць і характэрнае краю. Таксама пройдуць сустрэчы з памежнікамі і мытнікамі, з прадстаўнікамі мясцовых уладаў — у форме круглых сталаў, прысвечаных пытанням, актуальных і для музейшчыкаў. Гэта, напрыклад, праблемы перамяшчэння музейных прадметаў праз мяжу для арганізаванай выставы.

С.: Дзякуючы воркшопу і форуму, музейшчыкі змогуць на круглым сталае выказаць кансалідаваную пазіцыю.

М.: На жаль, праект даволі кароткатэрміновы, і, каб умясціць яго эффект, было б добра залезці яшчэ шэраг мерапрыемстваў — скажам, павазіць беларускіх музейшчыкаў па музеях Украіны, а ўкраінскіх — па Беларусі. На жаль, мы не маем такіх магчымасцяў.

Але спадзяванні на далейшае развіццё праекта ёсць. Тыя мерапрыемствы, якія ўжо адбыліся, стануць моцным штуршком для саміх музейшчыкаў. Усе адзначаюць, што яны паспрыялі наладжванню прафесійных сувязяў і абмену досведам, чаго вельмі не хапае. Без сумневу, музейшчыкам з розных гарадоў час ад часу трэба перада сабой выключна турыстычныя задачы. Перадусім гэта — актуалізацыя статусу музеяў як культурных цэнтраў рэгіёнаў. А развіццё іх турыстычнага патэнцыялу — толькі сродак дасягнення мэты.

С.: Мэта — актуалізаваць сам культурны рэгіён. Запаліць імпульс яго жыхароў — захавальніцка “самасці” ў тых ці іншых мясцінах. А ўстаўныя, якія канцэнтруюць культурны змест рэгіёнаў — гэта і ёсць музеі. Зразумела, усе працэсы, звязаныя са спадчынай, прадугледжваюць узаемадзеянне самых розных суб’ектаў. Але я лічу, што перш-наперш музейшчыкі павінны дамовіцца адзін з адным. Потым, ужо на новых стадыях, да гэтага руху падключацца іншыя “гульцы” — тыя ж прадстаўнікі турбізнесу.

М.: Насамрэч, праект яшчэ толькі на пачатку свайго развіцця. У рамках “Дняпроўскага парома” запланаваны і іншыя мерапрыемствы. Гэта і міжнародны мастацкі пленэр, на які прыедуць мастакі з Беларусі, Укра-

Журналіст і пісьменнік Андрус Говрат з'ехаў жыць на Палессе, адбудаваў там дзедаву хату, напісаў пра тое кнігу — і зрабіў свой Прудок самай папулярнай вёскай у Беларусі. Вясной у Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы пра яе паставілі яшчэ і спектакль. У мінулыя выхадныя яго ўпершыню паказалі спецыяльна для палешукоў. Прагляд арганізавалі ў Калінкавічах, але знаёмства глядачоў з гісторыяй пастаноўкі пачалі яшчэ ў Мазыры — у “Даліне анёлаў”, дзе ўпершыню на Палессі былі прэзентаваны ўласна зборнік “Радзіва “Прудок”. Выбар месца невыпадковы, бо кніга — вынік рэканструкцыі мінулага пісьменніка. “Даліна анёлаў” — таксама спроба ўзвачыць мінуўшчыну, толькі не для аднаго чалавека, а для цэлага горада. “К” пазнаёмілася з мазырскім прадпрыемствам Аляксандрам БАРАНАВЫМ і даведалася, навошта той выкупіў былы манастырскі комплекс і стварае на яго тэрыторыі арт-прасторы.

Вераніка МОЛАКАВА Мінск — Мазыр — Калінкавічы — Мінск / Фота Ганны ШАРКО

У левым крыле будынка захаваўся Касцёл Святога Крыжа, пабудаваны ў 1745 годзе.

Аляксандр Баранаў.

Гара спраў у “Даліне”

Менавіта ў Даліне паміж мазырскімі ярамі і пагоркамі на пачатку XVIII стагоддзя на грошы каштаўніка Антонія Аскеркі ўзвялі мужчынскі манастыр шчырыянаў. У канцы XIX стагоддзя ў ім размясцілі запалкавую фабрыку “Молнія”, запым ужо мэблеваю, якую закрылі ў 2010 годзе. Акрамя заводскіх навалдзелаў савецкіх часоў, тут захаваўся і аўтэнтны будынак манастырскага комплексу — толькі падобныя яны больш да руінаў, чым да помніка архітэктуры позняга барока.

“УНУТРАНІ ГОЛАС ПРЫМУСІУ НАБЫЦЬ”

У лістападзе мінулага года гаспадаром гэтай тэрыторыі стаў 42-гадовы мазыранін Аляксандр Баранаў.

— Тут увесь час было нейкае жыццё, але яно ніколі не асацыявалася ў мяне з фабрыкай — кажа новы ўладальнік. — Манастыр і вялікі адкашчыны цэнтр — галоўнае, што было на гэтым месцы. Фактычна тое самае хацелася б узвачыць тут цяпер. Я мазыранін, гэта мой горад. Так што мне гэта трэба. Унутраны голас прымусіў усё гэта набыць.

Разам з Аляксандрам ідзе глядзець, у якім стане зараз яго маёмасць. Вывеска “Арт-прастора “Даліна анёлаў” вісіць ля ўвахода на былую заводскую прахадную — пакуль што па-ранейшаму з круцёлкай і месцам для вахцёра. Апынаемся на гаспадарчым двары, адкуль лепш аглядаць увесь комплекс.

— Трэці паверх надбудаваны ў пачатку XX стагоддзя, але ўсё астатняе аўтэнтнае, — тлумачыць Аляксандр. — Унутры Касцёл Святога Крыжа захаваўся цалкам, проста пад патрэбы вытворчасці перапраблі дах, таму з вуліцы яго не відаць.

Заходзім унутр. Злева па калідоры — былое памішканне манастырской сталовай.

— Праз акно сюды падвалі ежу і забралі брудны посуд, калі манахі закрываліся ад знешняга свету і ніхто не меў права з ім кантактаваць. Шчытэрыяны — ордэн са строгім укладам жыцця: восем гадзін

сну, восем гадзін работы і восем гадзін малітвы.

На сяняе справа бачым план рэканструкцыі ўсяго комплексу. Кавярня, танцавальня і канцэртныя залы, галерэя, майстэрня для мастакоў, крамы — стварэнне ўсяго гэтага пакуль яшчэ абмяркоўваецца, але добраўпарадкаваннем тэрыторыі ўжо займаецца вялікая каманда валанцёраў.

— Тут пачынаецца галерэя, якая ўяўляла вялікі кватэрат, — працягвае экскурсію Аляксандр. — Унутры яго быў манастырскі сад з экзатычнымі раслінамі. Стадзіяноса, мы знісем усё лішняе і адновім сад. Бо, натуральна, ён быў у адкрытай прасторы. Усе перакрыцці з’явіліся потым, калі рабілі дадатковы паверх, каб паставіць станкі.

За галерэй — уваход у сам Касцёл Святога Крыжа.

— На першым паверсе было пяць келіяў, дзе жылі манахі і кандыдаты ў манахі, на другім та к-

— У ідэале хацелася б, каб у манастыр вярнуліся манахі, а астатняе прастора далей служыла гораду, — кажа Аляксандр Баранаў. — Плануем адзвяліць будынак касцёла і прысвоіць яму ахоўную катэгорыю.

“МНОГАЕ МЫ МОЖАМ ВЫРАТАВАЦЬ САМІ”

Былы манастырскі комплекс у амаль паўтара гектары мазыранін набыў з аукцыёна за 13 базавых велічын. Штогадовая арэндная плата за зямельны ўчастак складае пакуль 12 661 рубель.

— У мяне ёсць аграгаспадарства ў Калінкавіцкім раёне, яна мяне корміць. Свае зборанні і даходы я цяпер выдаткоўваю сюды, — тлумачыць новы ўладальнік. — Хочацца, каб людзі заставаліся тут, а не з’езджалі адсюль.

ёсць і архітэктары. Нават не ўсе нашы памочнікі з Мазыра. Гэта проста нераўнадушныя людзі. Іх, на шчасце, хапае.

На тэрыторыі захаваўся каля 13 розных будынкаў, амаль у кожнага з якіх за апошнія стагоддзі не раз мяняліся прызначэнне. Першапачаткова мэта — ачысціць іх ад смецця і прывесці да ладу сцены і дах. За апошнімі восем месяцаў у некалькіх памішканнях ужо зрабілі невялікі рамонт, правялі туды святло і паключылі інтэрнэт. З’явіліся прыбіральня, канцэртная зала. Неўзабаве адкрыцца і бібліятэка.

— Мэта па часе я сабе не ставіў, бо ўсё мяняецца штодзень, — разважае ўладальнік. — Я думаю, калі мне здарыцца нічога звышнатуральнага, то нам спатрэбіцца галоў дзясць, каб

не пашкадуе аднаго беларускага рубля і гэтыя грошы ўкладуць у нейкі гісторыка-культурны аб’ект на тэрыторыі сваёй акругі, то будзе росквіт! Нельга спадзявацца ўвесь час на кагосьці. Многае мы можам выратаваць і самі. Інакш потым нічога ўжо не вернеш.

“ЛЮДЗЯМ НЕ ХАПАЕ ўРАЖАННЯЎ”

Першай падзеяй, якую арганізавалі ў арт-прасторы, стала прэзентацыя кнігі Андруса Говрата “Радзіва “Прудок”.

— Гэта прыцягнула да нас увагу, шмат гараджан ахвяравала грошы на добраўпарадкаванне “Даліны анёлаў”, — расказвае артдырэктар пляюўкі Ганна Палей. — Цяпер у нас праводзіцца шмат мерапры-

ся б, невялікай колькасці меркаванняў бачна, як да нас ставяцца, — кажа Ганна. — Вынікі паказваюць, што “Даліна анёлаў” — важны праект. Амаль усе пішуць пра тое, што яна можа вывесці культурнае жыццё Мазыра на новы ўзровень. Апытанкі запольнены вельмі старанна. Людзі лічаць, што ў горадзе не хапае месцаў для творчага дасугу.

Сама дзяўчына — музыкант, пераехала жыць у Мазыр восем гадоў таму з Брэстчыны.

— Падаецца, што гэта горад з багатым турыстычным патэнцыялам і тут шмат што мусіць быць, але пайсці асабліва няма куды, — лічыць яна. — А мне хацелася б, каб тут развіваўся музычны і мастацкі рух, каб разам з дачкой я магла пайсці не толькі ў гульнявыя пакой. Мы робім нашу прастору не для сябе, а для ўсіх мазыран. Бачым, што гэта важна для людзей, ім не хапае ўражанняў, жывога творчага асяроддзя.

Кожную пятніцу ў арт-прасторы збіраюцца мастакі, якія праводзяць заняткі па скетчынгу. Мясяцовыя і прыезджыя калектывы ладзяць канцэрты. Па словах Аляксандра Баранава, ён таксама адчувае, што ад гэтага культурнае жыццё ў Мазыры паступова мяняецца:

— У нас ніколі вулічных музыкантаў не было, а тут раптам з’явіліся — саксафон, гітара, бубен. Цікавыя хлопцы па вечарах выяжджаюць на машыне, ставяць калонкі і чытаюць рэп. Магчыма, асаблівай мастацкай каштоўнасці ў гэтым няма, але ў статыстычным гарадку ўжо даўно мусіла быць штосьці такое. Па суботах на Замкавай гары цяпер праводзяцца бясплатныя канцэрты. Над якасцю яшчэ трэба працаваць, але гэта іншае пытанне. Галоўнае, што змены адбываюцца. І я бачу ў гэтым сувязь з тым, што ёсць у “Даліне анёлаў”.

“Даліна анёлаў” некалькі стагоддзяў таму. Фота з архіва Аляксандра Баранава.

сама, але там знаходзіліся яшчэ і вучэбныя класы, — распавядае гаспадар, пакуль адчыняе дзверы ўхрам. — Гэта алтарная частка, дзе знаходзіўся самы вялікі іканастас з іконай Божай Маці. У шчыражыянаў не было прынята ўпрыгожваць храм, але наш, дзякуючы Аўгусту Другому Мошанам, быў багата аздоблены. Ацаніце акустыку, якая захаваўся, улічваючы дадатковыя перакрыцці. Пад вашымі нагамі замуравана двухпавярховая крыпта, дзе хаваў людзей шляхецкага паходжання.

Уваход з вуліцы ў касцёл таксама захаваўся. Разам з ім — нават некаторыя элементы дэкору.

На гэтым месцы калісьці быў манастырскі сад, які плануецца адрадіць.

Таму мы ўжо папрыхтавалі першую частку рэканструкцыі ўсяго комплексу.

Пад “мы” маецца на ўвазе прадпрыемства, на якое аформлена маёмасць — Цэнтр арганізацыі і развіцця турызму “Ніжняе Прыпяццё” — і каманда аднадумцаў, што сабраліся вакол “Даліны анёлаў”.

— Чалавек 20 з намі пастаянна, і ўвесь час хтосьці новы далучаецца, — кажа кіраўнік арт-прасторы. — Кожны робіць тое, да чаго ў яго душа ляжыць. Сярод валанцёраў

дарабіць тут усё. Але нічога страшнага ў гэтым няма. Я быў нядаўна ў адным польскім манастыры, які людзі фактычна адпалмура сваімі рукамі адбудавалі. А ў нас яшчэ ўсё ў больш-менш захаваным стане.

Па папярэдніх разліках на добраўпарадкаванне тэрыторыі спатрэбіцца каля паўтара мільёна долараў.

— Гэта насамрэч не такая вялікая сума, — упэўнены Аляксандр. — У нас па ўсёй краіне ёсць падобныя аб’екты. Калі кожны жыхар

емстваў. Вясну мы пачалі з выставы работ творчай майстэрні “Кола”, арганізавалі экскурсію, бо нават мясцовыя жыхары не ўсе ведаюць, што раней тут быў манастыр.

Зараз каманда праекта праводзіць апытанне сярод мазыран, каб даведацца, якія яны ставяцца да новай прасторы ў горадзе, увогуле ці ведаюць пра яе.

— Пакуль што ў нас на руках 30 апрацаваных анкет самых розных людзей, але нават па гэтай, здавала-

Люстэркавасць — не сінонім сіметрыі

Гомель. Гогаль. Дзівакоў

Жанр вызначаны як летаргія.

Імя Юрыя Дзівакова ўжо стала культуравым — нягледзячы на яго маладосць. Нядаўняя прэм'ера спектакля "Гогаль. Fatum", ажыццёўленая разам з мастаком Таццянай Дзіваковай і кампазітарам Эрыкам Арловім-Шымкусам у Гомельскім абласным драматычным тэатры, у чарговы раз даказвае таленавітасць гэтага беларускага пастаўшчыка і яго каманды. І сведчыць пра станочныя эстэтычныя змены ў самім тэатры, здатныя прыцягнуць туды новую публіку.

Надзя БУНЦЭВІЧ / Фота Уладзіміра СТУПІНСКАГА

У той час, калі ледзь не ўсе тэатры жахліва, што моладзь забывае да іх дарогу, на гомельскім "Гогалі" людзей малых было многа. Цягам спектакля яны жыва разгаворылі ўсе яго неспадзявана, а пасля здыклі прывітанні авашы. Вядома,

аплакваліся не ўсе. Дамы побач са мной, якія ўсё дзеянне праглядзелі ў вітробы (гадзёроб улетку не працуе, але ж у зале тэмпература была камфортнай), абураліся: як можна паказваць "такое" на высокай сцэне, у храме мастацтва — хіба што,

Наталля Задорына

дэсці на вуліцы. Прэбда, якое "такое", нешта не палумачыла. А тэатр, вырашыўшы замяніць маладзёжную аўдыю, паставіў ліёнскія паказы не толькі на звыклі час, але і на... 23 гады, прычым "у пятніцу 13-га", Пулоўны маркетываваў хо! Не менш удалымі ўяўляюцца і выявы на афішах і праграмах: два рукавы фламінга ў позе "лебедзю ў паваўку" з шыямі, выгнутымі сардэчкім. Чым не фігуры на вясельны каравалі! І гэта — у дачыненні да гогалеўскага "Шыняля"? Паралок іспрытуе. А спалучэнне вясельнай атрыбутыкі (маўзюв, зроблена з любоўю) са словам Fatum, прычым наўмысна латвійскай літарай, становіцца яшчэ адной "прынадай" для моладзі. Жанр спектакля азначаны як "летаргія". Насамрэч, гэта не столькі драматычны ці нават пластычны спектакль у іх класічным сэнсе, колькі выклі асобных, але звязаных агульнымі дзейнымі асобамі яркіх перформансаў — аўтарскіх рэфлексій на тэму жыццё-творчасці

Гогалі і не толькі. Тут можна знайсці дзяхов Панначак адрэз, лёганне варэнікаў, казкі дух, рэалі жыцця дробнага чыноўніка — з асылькай на сучасны "офісны плансктон". Сложныя афары "Шыняля" становіцца хіба адпрымым пунктам далейшага падарожжа, адкрывачы разам пра творчасць любога мастака ў сутнасці з ягоным жыццём — жывішчым "маленькага чалавек". Бо кожны творца побач з фатумам і ўсім, што імкнецца ім кіраваць, — усё той жа "маленька чалавек" (ах, колькі тут дзівакоўскага, аўтабіяграфічнага).

Гэтае ўсеаб'ёмнае філасофскае тэмай, п'ябюкімі асацыятыўнымі ды інтэргэстэтуальнымі спасылкамі спектакль узрастае да сапраўднай тэатральной сімфоніі, уяўляючы з сабе яшчэ і глыбокае літаратуразнаўчае даследаванне на завулёную тэму. Прычым яго сігны могуць існаваць і паасобку, як завершаныя па думцы нумары.

Скрозь усё тэатральнае дзеянне, пачынаючы з "пушчанага дуэта" на афішах, прыходзіць ідэя люстэркавага албткі. Герой (Юрыя Зайцаў і Андрэй Шыладоўскі), гераіні (Аляксандра Бычкова і Лізавета Альмоўка), блізны (Дзясня Сын і Яўген Перавольні) падываюцца на № 1 і № 2, на "вышэй" і "ніжэй". Жанчына ў ружовым (Наталля Задорына), на першы погляд, не мае "двойніка", але ім аказваецца цяжыня рукавы фламінга. Дыя сама гераіня з усеі

Важныя словы

(з інтэр'ю М. Бацковай)

Праект "Рызомы" Марыны Бацковай у сталічным Палацы мастацтва прысвечаны пошуку самаідэнтычнасці і запрашае да актыўнага ўдзелу глядачоў. Яшчэ за год да адкрыцця ў сацсетцы была сфарміравана спецыяльная група, у якой аўтар прапінала ўсім ахвотным напісаць адно, але велікі для іх важнае слова ў жыцці. З гэтай жа прапановай яна звярнулася да ўсіх удзельнікаў праекта — філосафаў, музыкантаў, пісьменнікаў, фатографав, мастакоў — людзей, якія фарміруюць культурную прастору Мінска. Сёння пытанне скіравана да наведвальнікаў.

Аляксей Братачкін, гісторык:

"Ш можна мець права вынаходзіць свае ўласныя ідэнтычнасці і не заходзіцца толькі ў межы навізак катэгорыі? Асабіста для мяне самаідэнтычнасць заўсёды была праблемай, таму што ў мяне беларуска-ўкраінскі карані. Канешне, гэта заўсёды тэма пра ўласную маскуліннасць ці яе адсутнасць. Гэта пытанне пра ўласную прафесійную ідэнтычнасць і пра тое, як я яе ўспрымаю, і як яе ўспрымаюць іншыя. Гэта шмат тэмаў такія рэчы, пра іх німа жонка і зусім не думаю".

(з інтэр'ю М. Бацковай)

Выстава працуе да 29 ліпеня.

Іна НАРКЕВІЧ / Фота Веранікі ВЕЛЬБ

І словы паступова напаяўняюць залу Палаца мастацтва. Для іх з'яўленне падырваныя ўсе літары алфавіта на клэйкай аснове. Узнікаючы спантанна, дзе пэўнай структуры і паслядоўнасці, яны падобныя да "клубніну" ці "шубліну" — рызомаў, златных прымаш любябы фармы. Менавіта праз такую нелінейную структуру апісваў беларускую культуру філосаф Валынш Акудовіч. Для Марыны Бацковай яна стала адпаведнай метафарай праекта.

— Калі мае дзеці вырасілі і раз'ехаліся, я часта стала запытваць сабе пытанні: наколькі важны для іх тэма каранёў? Як яны сабе рэпрэзентуюць, жывучы не ў Беларусі, камунікуючы з новымі сімбамі і знаёмым? А поплым мне захавалася абмеркаваць гэтую тэму з іншымі людзьмі, у першую чаргу, з тымі, якіх я люблю і вельмі паважаю. Так паступова назіпаўняліся запісы такіх размов і пачала складацца сэр'язная партрэтаў.

Праект "Рызомы. Мы" не прэтэндуе на пэўнае мастацкае даследаванне з заледнаю сістэмай каардынат. Марына Бацкова акрэсліла яго для сабе як разважаны жанры на тэму. Таму і не ставілася задача прыйсці да нейкіх агульных высноў. Іа можа зрабіць кожны для сябе асабіста. Кожны партрэт апавадае пэўную гісторыю, кропкай пачае якой для гледача стану слова, напісана на ручной паперы.

Лізавета Ларожок, філосаф:

"Мне хочацца, каб кожны з нас успрымаў тэму як частку свай і як мажучую частку жыцця нашай краіны. Калі мне кажуць — "ты разгаворываеш на мове" — мне ўдаўляеца, што я роблю нейкі гандліцкі погляд. Але гэта не маніфест. Гэта такія іці штыль, аціна, самаідэнтычнасць. Мне страіна кажа пра самаідэнтычнасць, бо наца намеру нешта заўважыць. Май жывіць такое простае, зусім не ў жанры маніфесту".

Анегіных там няма

У спектаклі раззавейнічаны выязны барбершоп з рэальнымі супраўдзельнікамі.

У рамках праекта "Тэатр. Адукацыя. Кіно" Цэнтр візуальных і выканальніцкіх мастацтваў Art Corporation прадставіў чарговую прэм'еру — спектакль "Сучыліца", пастаўлены рэжысёрам Аляксандрам Марчанкам па аднайменнай п'есе маладога, але добра вядомага ў нас і замежжы беларускага драматурга Андрэя Іванова.

Надзя БУНЦЭВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Драма ўскрывае набалеўшыя праблемы розных сацыяльных слабаў сучаснай моладзі. У адных ёсць грошы, каб "тусавацца па поўначы" — ды усё надакучыла. У іншых — мора жадаўняў, мэты і прага жыцця, ды нешта грошай. І практычна ва ўсіх — кульдаючы маральныя ўстой, у кожнага — пэ-своімя. Хто-сьці свядома парнае ўсе чалавечыя межы, хто-сьці напросту не ўмее сказаць "не". Але перад кожным — праблема выбару. Што можа быць скаданае? Навучонка ПТВ Танька (Ганна Семяніч) пакахала маладога выкладчыка філасофіі Сяргея (Арцём Курэнь). А той напатпіку заклочыў нажом яе нежортакую перы — на некалькі тысяч долараў, якіх у яго, зразумела, няма. Ці паўторыць далейшы сюжэт

кінастужку "Дзівучаты"? Назву спектакля мы наўмысна пакінулі на рускай мове, хай сабе гэта і размоўнае, "няправільнае" паводле літаратурных нарматываў словазлучэння. Цягам літаральна года з моманту напісання п'есе неаднойчы вылучалася і перамагала на расійскіх фестывалях ды конкурсах, намінаваная на "Залатую маску-2018" як найлепшая праца драматурга. І тое, што яна пастаўлена ў нас не праз некалькі гадоў пасля расійскіх аніштаў, а практычна адразу, робіць гонар усяй камандзе, якая працавала над спектаклем.

Тэкст захаваны амаль цалкам, зніклі дробныя, нязначныя дэталі. Але замест дзяхов дзей усмечана ў адну — каб не губляўся добры тэмапарты і, гаюльняе, адчуванне сітунатай спружыны. Поўнона абываюцца Марчанка дэманструе хіба ды рэмарак у тэксце, але пры гэтым далучае вілья. Рэжысёр-аператар Іван Вішчкоўскі змяняе і бярэшыя планы артыстаў на камернай сцэне іспадняні пільноўці неспадзявана на перад гледачымі (і разам з імі), і сігны, якія адбываюцца ў акулсіі, ператвараючы іх у "рэалізм за дзяховым". Тым самым дзеянне быццам палязяеца на "дакументальныя" здымкі аднаго камернай і мастацка абудульчаны, вырашаныя выключна тэатральнымі сродкамі, дзе замест карінчкі з'яўляецца фізіянама гледачкі з натуральна фантазія гледа-

чоу малдэўнае ўсё астатняе. У спектаклі шмат таго, што працуе на ўзбўноу "дакументальнасьці". Гэта вядомы барбершоп з рэальнымі супраўдзельнікамі, адкрыты для ўваходу ў залу. Гэта пераход наведвальніка той моднай шпурліны Славіка (Дзмітрый Мухін) з экранна аналійн-трансляцыі ў сірунічную прастору, а затым і ў залу, дзе гераіні знаходзіцца да канца спектакля. Гэта, вядома, і цалкам натуральная ігра акцёраў — "ак

У гаюльняе роліа — Ганна Семяніч і Арцём Курэнь.

з самага пачатку спектакля яны актыўна ўключваюцца ў дзею: раз-пораз албываецца зрынаньне і нават руйнаванне "помніку" — як увавоблення носьбітаў вечных каштоўнасцяў. Адна з калонаў увогуле ператвараецца ў ложак. Ячэрца за адну Сяргей становіцца так, быццам узнімае на яе свой жывы бок. А на іншую замест знятай скульптуры ўсталёўваюць тазік з рыбай. У той момант, калі Сяргей гздавае дзяховства з камп'ютарнымі гульнямі, узнікае не ўсім заўважна пасылка на "Дракона" Шварца. "Забіць дракона ў сабе самім" не атрымліваецца ні ў воднага з герояў. Тут няма станочных персанажы, якія маглі б служыць прыкладам. Ды і ці спрабуюць са сёння гэты просты прыём? Спектакль, пры ўсім паралельнасці з "чарношчым" расійскім драматургі 1990-х "Стартак" у нашым Валікім тэатры да Ант[о] [е] таго ж Аляксандра Марчанкі ў Мемарыяльным музеі-майстэрні Заіра Азгура: бюсты гістарычных асоб на пастантах і калонах. У далейшым выпадку, гэта антчыжная філосафія, на якіх часам паспалыюцца і ў п'есе, і шнчэ попліў і спектаклі, калі цытаты з'яўляюцца на шырым каханнем. Але ж Сяргей і не Анегін, хача тая — таксама "залішні" чалавек, як і так і не знайшоў сабе ні ў грамадстве, ні ў гармоніі з самім сабой.

Ды ні калоны, ні скульптуры не застаюцца бязмоўнымі сведкамі, глядзячы нам у твары. Літаральна наіскаючы на пачушы дало. Што Ларыса, май Сяргей (Людміла Славкевіч), вельмі любіць свайго сына, ды не ведае, чым яго дапамагчы. А Косця (Максім Брагінскі) хавае за знешняй змрончасцю нейтаімоўны напад жарсцю. Але ўжо першыя рэплікі Танькі, калі яна замест тэлефона цягнецца да мікрафона на стойцы, ажно на дыбачкі становіцца, каб толькі дацягнуцца, — рушаць

Ірына Герасімовіч, перакладчыца:

"Мая прастора — гэта сукупнасць усё прасторы, з якімі я маю яка-небудзь эмацыяналь сувязі. І ў першую чаргу, гэта тое, які

І куды гэтае лета спяшаецца? Не паспелі ачомацца, а яно ўжо амаль на другую палову пераскочыла. У сталічных чыгуначных ды аўтавакзальных касах — чэргі. Жыхары Мінска імкнуча хутчэй вырвацца з тлуму і гарачыні, каб атрымаць ад летняга адпачынку максімальнае задавальненне дзе-небудзь на экзатычным прыродным улонні. Спяшаюся і я. Заўтра, 12 ліпеня, неабходна быць па камандзіравачных справах у Карэлічах. Білет — ужо ў кішэні. А таму сёння трэба абавязкова ўправіцца з чарговым аглядам пошты, балазе ліставанне да нас не замірае нават у летні сезон. Дзякуй, пазаштатнікі!

Яўген РАГІН

А вёску завуць Яблынька

Мазырскі драматычны тэатр імя Івана Мележа таксама ўзяў летні тайм-аут. Цікава, куды сцяжыць апачываць тамтэйшыя артысты? Спадзяюся, што пра гэта мы даведземся ў верасні, а пакуль загалчык літаратурнай часткі заданага тэатра Ірына Варніна аналізуе мінулы 28 сезон. Прайшоў ён пад знакам беларускай класікі. Пачалі з “Прымакоў” паводле п’есы Янкі Купалы. Паставіў спектакль галоўны рэжысёр тэатра Раман Шыркін. Сцэнаграфія і эскізы касцюмаў створаны мастаком Яўгенам Барысаўцом. Пастаўка танцаў — балетмайстра Наталіі Каміянчук. Хормайстар — мазырскі музыкант Аляксандр Целяпун. У спектаклі заняты акцёры Юрый Шмак, Міхаіл Кліменка, Валяніна Рослікава і іншыя. Спектакль стаў лаўрэатам Міжнароднага тэатральнага фестывалю жаночай творчасці імя Марыі Занькавецкай (Украіна). Былі камедыя Кандрата Крапівы “Хто смеяцца апошнім”, тры спектаклі для юнага глядача.

А галоўнай тэмай сённяшняга агляду з’яўляецца Купалле. Вядучы рэдактар **Магілёўскага** абласнога металычнага цэнтру народнай творчасці і культурына-асветніцкай работы Ганна Тузынкова піша: “*Восьмы год запар на лямцы Магілёўчыны і Віцебчыны, у аграпрадкам Аляксандрыя Шклоўскага раёна прайшоў святы “Купалле”. У мерапрыемстве бралі ўдзел майстры і творчыя калектывы з Украіны, Латвіі, Літвы, Эстоніі, Расіі, з усямі раёнамі нашай рэспублікі. Былі пабудаваныя вынікі абласнога конкурсу на найлепшую творчую работу “Мая малая радзіма”. Гран-пры атрымала Алена Верменіч, майстар па лакустнай тэхніцы з Магілёва. У намінацыі “Дробная суверенная прадукцыя пра родны край” найлепшай прызнана ўзорная студыя дэкаратыва-прыкладнага і выяўленчага мастацтва “Вясёлка” Мсціслаўскага раённага дома рамёстваў”.*

Загалчыца сельскага клуба-бібліятэкі Вольга Сінкевіч з вёскі **Семернікі** забылася пазначыць, што вёска знаходзіцца на **Ашмяншчыне**. Між тым, паселішча з такой назвай ёсць і на Валожышчыне. Прайшлося праду шукаць. Не бяды, па вашых лістах я вывучаю географію Беларусі. А паралельна — і культуру з гісторыяй. Дык вось Вольга Сінкевіч піша, што Купалле прайшло па традыцыйнай яе ўстаноў. На акардэоне грала Марына Самусенка, спявала Ірына Шыблёўская, Вольга Снігрэвіч і аўтар гэтай інфармацыі.

З **Ліцкага** раённага цэнтру культуры паведамілі, што чаралейная купальская ноч з пивеннем вынкоў, скакам і праз вогнішча і пошукам Папараць-кветкі адбылася ў **Ельскаўскім** ДК, **Ходараўскім** сельскім клубе-бібліятэцы, а таксама — сярод работнікаў культуры аграпрадкам **Дзітва**.

Алена Алышук — загалчыца сельскага клуба аграпрадкам **Баруны**, што на **Ашмяншчыне** — выказвае падзяку работнікам культуры **Кальчускага**, **Будзёнаўскага**, **Навасёлкаўскага**, **Галычанскага** і **Кракоўскага** дамоў культуры.

З аддзела металычнай работы **Карэліцкага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці паведамілі, што самадзейныя артысты аграпрадкам не толькі спявалі ды танцавалі ўзорна, яны яшчэ і ў абрадавых купальскіх дэях вылучыліся. Кажуць, вельмі

натуральнымі вадзінікі апыралася. Нізка навін са **Смаргоншчыны**. На Купалле ў **Залессе** нават са сталіцы прывязджалі. Майстар-класы па народных танцах карыстаюцца тут павышаным попытам. А спецыялісты **Вішнеўскага** ДК прапанавалі майстар-клас па вырабе вянок.

Андрэй Стручанка працягвае работу з вёскі **Мазалава (Віцебскі раён)** высокакультурнае паселішча. Купалле, па яго словах, прайшло тут на беззастаўкі Лукажанскі, непадалёк ад мясцовага дома культуры. Рэй, і работнікі бібліятэкі пастараліся зрабіць мерапрыемства шчырым і ўнёсць.

Цэнтралізаваная клубная сістэма **Маладзечанскага** раёна прымае ўдзельнікау раённага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні, а таксама раённага конкурсу вядучых. Надзея

Станкевіч піша, што лепшымі сярод вакалістаў у розных узроставых групах прызнаны **Вадзім Пракапенка**, **Валерыя Барабанава**, **Яніна Хамідзевіч**, **Антаніна Галубовіч**. А Гран-пры атрымаў Яўген Сінковіч. Першае месца сярод вядучых заняў **Дзмітрый Ціхановіч**.

У інфармацыйна-выставачнай зале **Шчучынскай** раённай бібліятэкі адбылася літаратурная сустрэча “Кветка беларускай паэзіі”, прымеркаваная да 142-годдзя **Алаізы Пашкевіч**. Удзельнікі аматарскага аб’яднання “Ад усёй душы” і работнікі бібліятэкі пастараліся зрабіць мерапрыемства шчырым і ўнёсць.

Сектар пазастаўшарнага абслугоўвання насельніцтва **Дзяліцкага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці ажыццяўляе праект “Глыбінкай жывая Беларусь”. Праект скіраваны на адраджэнне

было прыдумаць. А бібліятэкары распавялі юным сябрам пра этыкет за сталом. Потым была дэгустацыя. Я 6 гэтай інфармацыі першае месца даў па дэславігацыі, разнастайнасці ды выхавачай значнасці кулінарнага мерапрыемства. Пабольш бы такіх смачных навін!

У **Браславе** падчас Міжнароднага свята традыцыйнай культуры “Браслаўскія бліскавіцы — 2018” у сёмы раз прайшоў традыцыйны абласны конкурс “Браслаўская харавая асамблея”. Вядучы металыст **Віцебскага** абласнога металычнага цэнтру народнай творчасці **Аля Лялькіна** піша: “У конкурсе бралі ўдзел 28 харавых калектываў з **Віцебскай**, **Браслаўскай**, **Мінскай**, **Гомельскай** і **Магілёўскай** абласцей. Сярод дзіцяча-юнацкіх хароў перамаглі калектывы дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 2 **Брэста** і **Ушацкай** ДШМ. Гран-пры атрымаў “дарослы” хор **Наваполацкага** дзяржаўнага музычнага каледжа”. Упершыню выступіў зводны хор з агульнай колькасцю ўдзельнікаў прыблізна ў тысяччу чалавек.

З **Палаца** культуры **Ліды** паведамілі: тут 25-гадовы юбілей адзначае ўзорны тэатр “Какос”. З гэтай нагоды была падрыхтавана вялікая праграма. І гэтыя натхняльнікі тэатра і яго рэжысёр **Алена Навіцкая** разам з юнымі артыстамі ўвабраліся зрабіць спектакль і абрады. Не толькі спектакль рытуе, але і актыўнае падчас тэатралізаваных святаў і абрадаў.

Ганцаўскай цэнтральнай раённай бібліятэка імя **Васіля Праскурава** арганізавала сустрэчу з мастаком **Марынай Танкаль**. Яна прэзентавала свой альбом-каталог “Паміж двух берагоў”. Металыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Святлана Кундэвіч** піша, што **Марына Танкаль** — кіраўнік студыі выяўленчага мастацтва “Дрэва пазнання прыгажосці”. Цэнтра творчага развіцця і гуманітарнай адукацыі **Краснаўскага**. А нарадзілася **Марына Танкаль** на **Ганцаўшчыне**.

Ганцаўскай цэнтральнай раённай бібліятэка імя **Васіля Праскурава** арганізавала сустрэчу з мастаком **Марынай Танкаль**. Яна прэзентавала свой альбом-каталог “Паміж двух берагоў”. Металыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Святлана Кундэвіч** піша, што **Марына Танкаль** — кіраўнік студыі выяўленчага мастацтва “Дрэва пазнання прыгажосці”. Цэнтра творчага развіцця і гуманітарнай адукацыі **Краснаўскага**. А нарадзілася **Марына Танкаль** на **Ганцаўшчыне**.

- На здымках:**
1 Традыцыйны абласны конкурс “Браслаўская харавая асамблея”.
2 Спектакль “Прымакі” Мазырскага драматычнага тэатра імя **Івана Мележа**.
3 “Купалле” ў **Александрый**.
4 “Смачнае лета!” у **Астравы**.
5 Вёска **Мазалава (Віцебскі раён)** дзякуючы намаганням **А. Стручанкі** стала высокакультурным паселішчам.
6 **Галіна Ганчар**.

Стыпендыя для чарадзея

Варункі развіцця рамесніцтва на Брэстчыне і не толькі

Так, у нас няма багатых месцазнаходжанняў нафты, газу, дыментаў ды золата. Але ёсць нешта іншае, не менш каштоўнае. Гэта як у вёсцы Гарадная, што на Століншчыне: не было тут спакоу веку ўрадлівай зямлі, вось і пачалі весці рэй ганчарных спраў майстры.

Так і павялося на нашай зямлі: глінамесяў, саломкапляцельшчыкаў, разьбяроў ды ткачы — што каласоў у полі. І кожны на вагу золата, і кожны ў сваёй справе — чарадзея. Неаспрэчнай заслугай нашых работнікаў культуры з’яўляецца тое, што старадаўнія рамесныя ў большасці сваёй адноўлены і развіваюцца. Пра гэты нялёгка пакруцаны шлях я размаўляў з загадчыкам аддзела традыцыйнай культуры Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтру Ларысай БЫЦЬКО. Нагодай для гаворкі стаў пленэр ткачы, які праходзіў у Маларыце на пачатку ліпеня. Але мы не абмяжоўваліся толькі гэтай тэмай.

Яўген РАГІН / Фота аўтара і Ларысы БЫЦЬКО

КУФЭРКІ ЎЖО ПУСТЫЯ

— Пачнем з пленэру, бо аналагаў падзеі я не ведаю. Маларыцкія работнікі культуры рэалізуюць унікальны праект “Народная творчасць без межаў”, які з’яўляецца часткай праграмы “Усходняе партнёрства” па тэрытарыяльным супрацоўніцтве Беларусі і Украіны. Ткачы Маларыцкага раёна пабывалі ў замежных аднадушсяў. Украінскія ткачы прыехалі да нас. Вашы ўражання?

— Уявіце, у Доме культуры сабрана пятнашаш кроснаў! Кожная ўдзельніца (чацвяры з іх — украінкі) працавала ў сваёй тэхніцы. Гэта не магло не ўразаць. Прынамсі, нідзе такога не бачыла. Цудоўная нагода для абагульнення і пераймання прафесійнага досведу.

— Знакамітая маларыцкая Сцяпаніда Сцяпанюк была?

— Канешне! Яна ў нас — аблічча і праекта, і пленэру. І была не адна, а з дачкой і васьмігадовай праўнучкай Дашай, якая ўжо таксама тэ! Вось вам і пераемнасць.

— На Беларусі да цяперашняга часу не было помніка рамесніку. Але год таму ў Маларыце ўсё ж узнік драўляны манумент у гонар 82-гадовай ткачы.

— Па заслугах! Да Сцяпаніды Аляксеўны сёння едуць з усёй Беларусі. Яна не толькі знакамітая ткачыца, а яшчэ і носьбіт мясцовага фальклору. Нават этнографы-палкі лезаць за гонар сустрэцца з ёю. Натуральна, няма ўжо таго, каб усе жанчыны роду ткалі. Мануфактура значна знізіла запатрабаванасць ткацтва. Памятаю, прыездзе падчас экспедыцыі да бабулі, яна шафу адкрылае — і агульніцы пачынаюць валіцца, нікому не патрэбныя. Цяпер сітуацыя іншая становіцца: людзі пачалі ўсёдаваць (у тым ліку і за мяжой, у Еўропе), якое багацце хаваецца па бабульчых куфрах. Дый самі майстры навучыліся цаніць сваю ручную працу.

РАМЕСНІК + ДЫЗАЙНЕР = ІНТЭР’ЕР

— Час казаць пра пачатак рэнесансу нацыянальных рамеснаў. Прынамсі, дзеш і ўнутры павыраблялі з бабульчых шафаў і куфраў усё, што там хаваўся, і прывезлі ў горад. Я таксама сваю кватэру спрабую аформіць у нацыянальным стылі (гл. на фотаздымкі). Не ведаю, як прафесіяналы ацэняць, але мне падабаецца. З кожнай глінянай ды тканай рэчы такая гаючая сіла выпраменьваецца!

— Безумоўна, усё гэта грэе душу, бо ў кожнай рэчы захаваўся энергетыка аўтара. Але, пагадзіцеся, не кожная старадаўняя сурвотка і стогадовы плечык удала ўпішуча ў інтэр’ер нашага жытла. На мой погляд, сучасны рамеснік павінен быць яшчэ і дызайнерам, каб адаптаваў традыцыю да сучасных умоў. У гэтым плане вельмі вынікава, які падаецца, працуе разьбяр Уладзімір Чыквін з Кобрына. Ён здолеў давесці да поўнага падняцця з сучаснасцю старадаўнюю традыцыю беларускай “рэзі”. Тое ж — і з нашым саломкапляцэннем, узрост якога вымяраецца вякамі. Я родам з Драгічынскага раёна, дык у вёсцы царква была з саламянай царскай брамай, зробленай яшчэ ў XVIII стагоддзі. І гэтае рамясто да сёння развіваецца, не выглядаючы ў наш век архаічным. Стыльёвыя керамічныя рэчы атрымліваюцца ў Віктара і Тамары Тромза з Берасця. У іх ёсць перспектыва.

— Мне вельмі падабаецца выраз Уладзіміра Чыквіна: маўляў, анёлаў бачаць каты і мастакі. Дый анёлы атрымліваюцца ў разьбяра надзвычай характэрныя. Ваша суверыяная крама ў абласным цэнтры выглядае вельмі прыстойна. Выбар коштаў і жанраў — багаты. Але наведвальнікам — малавата. Чаму?

— Усё проста: грошай у людзей няма на сувеніры.

КАБ ЗАХАВАЦЬ АБЛІЧЧА

— Нашы рамеснікі — проста чарадзеі! Але не сталі яны агульнавядомымі персонамі на Беларусі. Чаго тут не стае? Рэкламы ды піяру?

песні, прыказкі ды прымаўкі (таленавіты чалавек — ва ўсім таленавіты), чарадзеіныя зольнасці пера-

— Давайце з іншага боку да праблемы падыходзім. Той рэнесанс рамеснаў, пра які вы кажаце, магчымы толькі тады, калі майстры адчуваюць увагу да сябе з боку дзяржавы. Большасць з іх — людзі немаладыя, і штогод мы каго-ці з іх губляем. Я, да прыкладу, плаціла б кожнаму народнаму майстру невялікую дзяржаўную стыпендыю. Няхай ён яшчэ раз адчуе, што з’яўляецца захавальнікам нашай беларускай ідэнтычнасці, і што гэта вельмі алказная дзяржаўная справа, самая сапраўдная нацыянальная ідэалогія. Кожны такі носьбіт — скарб. Дый няхай ён адчуе сваю значнасць. Дарчы, народных майстроў не так і шмат засталася. Кожны з іх сыходзіць і забірае з сабой частку эпохі: гаворку,

ўтвараць свет.

— Пакуль рэй вяззе папса ды безгустоўшчына.

— Я пра тое і кажу. Бабулі павінны выраптаваць свет! Былае, доўга гляджу на ручнікі, पोцішкі — і зразумець іншым разам не магу, адкуль гэта ў нашых жанчын? Пачуць кампазіцыі, падбор колераў, густ, мера... Адкуль? Яны ж не вучыліся ў акадэміях мастацтваў. Гэта ж падтрымліваць трэба на ўзроўні дзяржавы, пеціць ды ашчалжаш. З гэтай нагоды работнікі культуры Маларыты — малайцы: знаходзяць гранты, каб укладваць

у развіццё беларускай традыцыі. Праект “Народная творчасць без межаў” — доўгатэрміновы і будзе працягвацца.

ЯК РАЗВІВАЦА?

— Ларыса Мікалаеўна, а як мы, дарчы, выглядаем на фоне замежжа са сваімі рамеснамі?

— Асабліва нідзе не была, але ніяма стасавалася па справе са шведамі. Яны вельмі шмат чаму нас навучылі. Да сваіх рамеснікаў ставяцца надзвычай далікатна. Але такіх носьбітаў традыцыі,

вядзецца сістэмна і вынікова. Школы рамеснаў, якія даюць дзецям прафесію, таксама маюць усе правы на жыццё. Няхай яны развіваюцца паралельна. Нічога кепскага ў гэтым не бачу. Згаданае спалучэнне можна сустрэць у нашай Бярозе. У адным будынку астэтычна-спартыўнага цэнтру паспяхова працуюць дзіцячая школа мастацтваў і раённы дом рамеснаў. Дзеці дасягаюць неверагодных поспехаў.

ГАНЧАРОЎ ШМАТ, А КАВАЛЁЎ...

— Вы цяпер рыхтуецеся да шостага міжнароднага пленэру ганчароў у Гарадной. Чаго дамагліся за гэты час?

— Вельмі многага. У Гарадной на сёння ёсць ужо з паўдзясятка майстроў, якія купілі сабе даражэзныя японскія круці і спрабуюць з ганчарства зарабіць грошы. Гэта супервынік! 29 ліпеня плануецца вялікі гарадніскі кірмаш з аптвым продажам керамічнага посуду.

— Ці перспектывны кавальскі фэст у Крошныне, што на Баранавіччыне?

— Не ўсе рэчы прыжываюцца. Але будзем спадзявацца на лепшае. Кавалі раней у кожнай вёсцы былі, і вельмі іх паўсюль шанавалі. Але як пачалі знікаць свойскія коні — зменшылася і колькасць кавалёў. Цяпер кожны з іх — індывідуальны прадпрымацель.

— Вам не падаецца, што ў будучыні нашы традыцыйныя рамесны стануць звышзапатрабаванымі, а самі промыслы — паспяхова камерцыйнымі?

— Усё верагодна. Але спачатку я вызваліла б дамы рамеснаў ад планаў па аказанні платных паслуг, бо, лічу, неабходна больш увагі надаваць экспедыцыям, стасункам з носьбітамі традыцыі, пакуль яны жывыя. А ў нас цяпер, акрамя планаў, яшчэ і ў розных справах дачных папер мора.

— Якім талы вам бачыцца галоўны акцент працы дамоў рамеснаў?

— У вучэнні і замашванні ўсіх відаў умельстваў і промыслаў, што ёсць у раёне. Напэўна, больш важнай для іх задачы і няма.

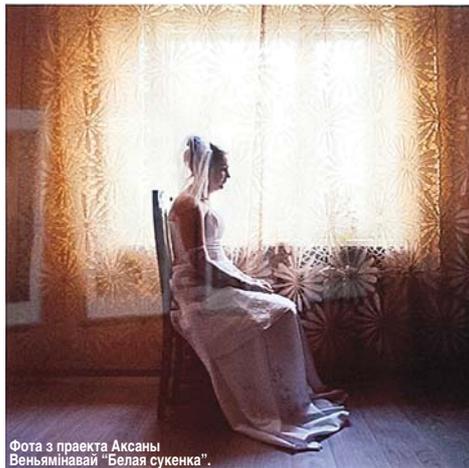
На здымках:

- 1 Ткацкі пленэр у Маларыце.
- 2 Анёлы Уладзіміра Чыквіна.
- 3 Кераміка Віктара і Тамары Тромза.
- 4 Спраба “абеларушвання” кватэрных інтэр’ераў.

Што для нас значыць адзенне? Пра што здольная распавесці мода? На выставе Non-fashion у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў куратарка Дзіна Даніловіч сабрала праекты беларускіх і замежных мастакоў, якія раскрываюць знаёмае ўсім паняцце як суплёт сацыяльных і індывідуальных правіл.

“Адзенне — гэта гістарычны запіс, спосаб камунікацыі са светам, архітэктура асабістай прасторы, нарэшце, спосаб выяўлення сваіх рэлігійных, палітычных і культурных устаноў”, — піша ў эксплікацыі да выставы Алена Сямёнава.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Фота з праекта Аксаны Веньямінавай “Белая сукенка”.

Fast or Last Ленкі Вацковай з Чэхіі.

МОДА ЯК ПЕРСАНАЛЬНАЯ І КАЛЕКТЫўНАЯ ГІСТОРЫЯ

Цвіком выставы можна назваць наступныя праекты, якія адлюстроўваюць калектыўнае праз асабістае. Напрыклад, у “Белай сукенцы” Аксаны Веньямінавай прадстаўлены фатаграфіі і гісторыі жанчын, якія захоўваюць вясельныя строі больш за дзесяць гадоў. “Баялася, што калі прадам сукенку, то ў ёй пахаваюць дзяўчыну. Ці хтосьці апране яе на вясельле, а потым развядзецца, а гэта на мяне паўплывае”, — тлумачыць сваю прычыну Вольга, 31 год. “Хачела перарабіць яе ў блузку, але сэрца ёкнула. Папрашу, каб сукенку паклалі са мной у труну. Хачу, каб яна сышла са мной”, — кажа Галіна Мікалаеўна, 66 гадоў. “Купіла гэтую сукенку ў камісіённі і штогод іграю ў ёй Снежную Каралеву ў дзіцячым садку, дзе працую”, — распавядае Наташа, 36 гадоў.

Побач з расповедамі жанчын — іх фота. Спакойныя, далікатныя партреты ў інтэр’ерах кватэр і памяшканнях, дзе герані дэманструюць сваю сакральную рэч — белую фату ці сукенку. Хтосьці — апраўжаны на сябе, хтосьці трымае ў руках, хтосьці людзі дзеляцца сваім патэтным, рэтранслюючы павер’і традыцыйнай культуры ды асабістыя забавоны. Але ў гэтым памкненні яны не выглядаюць глупа — хутчэй, іх пастава крохкая ды краўная. У ёй — водбліск мараву аб прыгожым шлюбце і жаночым шчасці, ды нават проста ўяўленне сябе прынцэсай. Культурныя ўстаноўкі, што трансфармуюцца ва ўжо асабістае павер’е. Вясельныя строі ператвараюцца ў персанальны татэм, які захоўвае інтымны свет. Прычым, калі задумацца, ім можа быць кожная рэч.

Падобны пераход ад асабістага да грамадскага пра-сочваецца і ў праекце Таццяны Ткачовай “Сезоны Веры”. Аўтарка пазнаёмілася з 91-гадовай жыхаркай Валожына выпалкова, на вуліцы. Фатаграфіа пры-

Мода як медыум

Дэфіле на выставе Non-fashion

вабіла незвычайна апра-нутая жанчына. Ташына падышла да яе — і была запрошана Верай у госці, дзе модная кабета распавяла пра асабістае “багацце” — калекцыю адзення, якую яна збірала на працягу ўсяго жыцця. У зборы Веры рэчы як яе асабістыя, так і падараныя ёй дачкой, татам, ятроўкай, сяброўкай. Спадніца ў палоску, кашуля — у гарохі, ваўняная спадніца, пераробленая ў сукенку, ваенная кашуля, плашч з влізнымі плячыма, выпускная сукенка дачкі, паліто, якое Вера купіла, калі распаўся Савецкі Саюз, сукенка, пашытая з тканіны, што сястра прывезла с Францыі, кашцюм з сэксэнд-хэнда. Праз гардэроб Веры можна прасачыць гісторыю жыхароў Беларусі і ўбачыць іх неспушнітую прагу да прыгажосці і самавыяўлення, якая нікуды не знікала нават у самыя складаныя часыны.

Вера пагадзілася папазіраваць у сваіх строях, але амаль на ўсіх здымках жанчына трымаецца адной позы. Дыванок на сцяне і канапа — аднолькавы фон на ўсіх фота. У такой падачы мы бачым парад эпох і, хутчэй, дасціпнасць Веры, чым яе імкненне спада-бана. Гэта дэфіле ўласных усламінаў. Рэчы як персанальны набытак і фіксацыя досведу, той летуценнасці дзён, з якой хочацца і пакуль можна гуляцца. “Сезоны Веры” стварае яна сама, робячы з вяртаткі розных гадоў свой непасрэдны сучасны look. Жыццё вяртае таго, каб зрабіць з яго ўласныя катэгорыі. Нават калі ўспамінаць часам і бялоца.

Побач з праектам Таццяны Ткачовай — знаёмыя

тыпажы. Куратар Уладзімір Парфянок у межах Non-fashion прадставіў праект “Баранавіцкія моды. 1950-я. Фатаграфіі Петрыка Таранды”, прапрацаваўшы з нядаўна выяўленым архівам фатаграфіа-самародка (пра яго “К” не так даўно пісала). Пятро Таранда, які пачаў актыўна фатаграфаваль у 1950-я гады, нароўні з рэпартажнымі сюжэтамі рабіў выдатныя партрэты сваіх сваякоў і калег. А калі ўлічыць, што працаваў фатаграф-аматар у тыя часы на Баранавіцкай швачнай фабрыцы, становіцца зразумелым, чаму ў яго аб’екты траплялі такія стыльныя людзі. Прычым мода на фатаграфіях майстра набывае моц

віта -

Інсталіяцыя Вольгі Салахеевай і Паўла Няхаева “Я адпомшчу свету каханнем”.

Ташына і Юрый Дзівакowy ў сваім праекце “Інсталіяцыя разважання над медыўмам тэатральнага касцюма”.

МОДА ЯК ПАСТКА І ВІЗВАЛЕННЕ З ЯЕ

Аднак чым з’яўляецца мода для сучаснага грамадства? Выстава прапануе некалькі праектаў, прысвечаных модзе як індустрыі і сацыяльнай канструкцыі, у якую ўключаны інстытуты сучаснага капіталістычнага свету. У прыватнасці, чэшская мастачка Ленка Вацкава выкрывае машыну па вытворчасці брэндаў, якая часам грэбуе маральнымі прынцыпамі. Што стаіць за прэстыжнай маркай? Чыёй працай карытаюцца карпарацыі для вырабу брэндавага адзення? Чаму мы імчым у пагон за трэндамі? Ува што ператвараецца бяздумнае спажыванне? Чэшская мастачка робіць радыкальнае

выказванне па тэме, набіваючы на цела чырвоныя часовыя татуіроўкі ў выглядзе брэндавых надпісаў. Чыёй крывёй аплочаюцца нашы кароткатэрміновыя абноўкі? — літаральна пасыл мастачкі можна прачытаць такім чынам. Дакументуецца не толькі сам працэс татуіравання, але тое, як яго вынік выглядае праз пэўны час. Тоненькі надпісы на скуры — метафара таго, які кароткі век трэндаў.

Брытанка Лара Торэс у сваёй працы “Немагчымы гардэроб для нябачанага” надае адзенню вымярэнне эфэмернасці. Яе відэаперформансы і адначасова дакументальныя фільмы, як яна іх называе, дэманструюць момант стварэння адзення. Пашытае з адмысловай тканіны, яно знікае, калі чалавек пагружаецца ў ваду — на цэле герояў фільма застаюцца адно тоне-

нкія ніткі-швы. Праект Лары складаецца з некалькіх фільмаў: “Маладая пара”, “Старэйшы сядзіць”, “Жанчыны перасякаюць ваду”, “Два чалавекі абдымаюцца”, “Чалавек апускаецца на падлогу” — і ў кожнай стужцы агаленне герояў становіцца падставой для развагаў пра сацыяльныя ўстаноўкі, пра слабасць і ўразлівасць станаў людзей — закаханасць, блізкасць, сталасць... Адзенне як нашы культурныя і сацыяльныя ўстаноўкі, — што, урэшце, застаецца, калі іх выявіць, пазначыць праз адсутнасць?

Далатковую канатацыю ў суседстве з работай брытанкі атрымлівае праект Дзіны Даніловіч *Nude is not found*. На фатаграфіях — малады чалавек, які ляжыць на задрапіраванай паверхні, — вобраз, што адсылае да іканічных выяў і палотнаў класічнага жывапісу. Аголенасць мужчыны хаваюць прымацаваныя да фатаграфіі абрыўкі белай кашулі, якія пераўтвараюць фота, лічы, у аб’ект. Калі грамадства ўспрымае аголенае цела ў жывапісе, чаму яно настолькі жорстка ставіцца да падобнага ў дачыненні фатаграфіі? — задаецца пытаннем аўтарка. Нават у тых мастацкіх выказваннях, дзе адзенне прадаецца чымсьці залішнім і знарочыстым.

ПОМСТА КАХАННЕМ

І ў гэтай частцы хочацца адзначыць працу Вольгі Салахеевай і Паўла Няхаева “Я адпомшчу свету каханнем”. У яе цэнтры — вясельная сукенка, што каралюецца з праектам Аксаны Веньямінавай. Але матыў тут трошкі іншы. Набыўшы моц сімвала, у творы Вольгі і Паўла вясельны ўбор дасягае да цалкам канкрэтнай гісторыі. Гаворка — пра трагедыю першага каханя сусветна-вядомага рэжысёра Сяргея Параджанава. Узняўшы ў жонкі дзяўчыну з сям’і мадаўскіх татароў, малады творца “не выкупіў” жыццё нявесты згодна з мясцовымі традыцыямі. У выніку Нігір была забітая сваёй жа сям’ёй неўзабаве пасля вясельля. Праект звяртае ўвагу на тыя культурныя забавоны, якія існуюць і ў наш век, перахалджаючы шчасліва закаханых ды часам забіраючы іх жыцці. Інтэгріруючы трагедыю мастака, Вольга і Павел звяртаюцца да яго мастацтва — фільмаў. Белая сукенка ў аўдыёвізуальнай інсталіяцыі аўтароў становіцца экранам для дэманстрацыі кадраў са стужак класіка, у якіх адлюстраваны вясельныя абрады. Боль ад страцы Параджанаў пранёс скрозь усё жыццё, “помсчыць свету каханнем” у сваіх стужках. Сукенка ў працы мастакоў становіцца лістом да ўсіх разлучаных закаханых. Пер’ем, якое ляжыць удалячынь ад несправядлівасці свету.

На адрас мінскага гурта Tonqixod крытыкі і меламены не шкадуюць захопленых слоў. Яго не абвінавачваюць у эстэцтве, а дзякуюць за гэта. Экспертамі з аднайменнага музычнага сайта “тонкіходаўская” работа “Колер, якога няма” прызнаная альбомам 2017 года. Што самае дзіўнае, на момант узнагароджвання групы ўжо фактычна не існавала. Яшчэ год таму, адразу пасля выдання новай праграмы, Tonqixod заявіў пра спыненне дзейнасці. Сёлетнія прэміі на некаторы час вярнулі калектыву на сцэну і далі нагоду яшчэ раз пашкадаваць пра раптоўны і не зусім зразумелы яго распад.

— Група Tonqixod — вельмі дзіўная птушачка на нашай сцэне, і таму ўнікае пытанне: а што гэта наогул было? Як і чаму распачалася гісторыя калектыву?

— Праз пэўны збег акалічнасцяў. Не было такога моманту, калі мы селі і вырашылі стварыць групу. Проста выпадкова сустрэліся людзі, якія любяць падобную музыку, хаця самі пры гэтым — вельмі розныя. У кожнага раней былі свае праекты, і ў маладзейшыя гады мы часта перасякаліся на самаробных рэпетыцыйных кропках у розных гаражных кааператывах. І вось, аднойчы мы з клавішнікам Максімам Субачам дазналіся, што будзе чарговыя конкурсы “Бардаўская вясень”, і вырашылі там выступіць. Хуценька напісалі песні, зрабілі аранжыроўкі. Потым зразумелі, што атрымліваецца сімпатычна, і прапанавалі ў гэтым паўдзельнічаць бубначу Андрэю Аляксеенку. І шляхам некалькіх агульных джэмаў, вельмі лёгка і бадай ненаўмысна, у нас складалася тая праграма, якая потым стала першым альбомам “Прадмова”. Усё гэта вырасла проста з нашага жадання займацца музыкой.

— Але чаму менавіта такой музыкой? Арт-рок — гэта ж нешта з мінулага стагоддзя, яго росквіт быў яшчэ да вашага нараджэння.

— Усё так. Але недарма ў нас з’явіліся пункты судакранання. Мы ўсе любілі ў свой час The Doors і іншыя групы той пары. І ў кожнага быў свой шлях да гэтай музыкі. Да мяне яна прыйшла праз бацьку і яго захопленні. Ён меламен, у 1980-я мяняўся кружэлкам, маляваў плакаты, размнажаў нейкія фотаздымкі. Мае самыя раннія малечыя ўспаміны — гэта Immigrant Song легендарных Led Zepplin! А замест калыханкі быў пінкфлойдаўскі Dark Side of the Moon. У Максіма — свая гісторыя. Ён вучыўся ў музычнай школе на класічнага гітарыста, але клавішні прывабілі яго болей. Андрэй — металіст, да нас іграў у розных групах гэ-

— А гэта я ўжо не магу сабе стрымаць! Агулам, мая пазіцыя такая: сур’ёзная музыка павінна мець і сур’ёзныя тэксты, без зніжак. І ўсё ж, у песнях я часам дапускаю большую разрэджанасць вобразаў, каб не было моцнага перагрузу. Увогуле, для мяне ўся творчасць унутрана моцна звязаная з нейкай тэатральнасцю. Мяне цягне працаваць на мяжы, на стыку жанраў. Магчыма, тэксты вымагалі б і гэтага дапаўнення. Іншая спра-

— Якія песні вы лічыце галоўнымі ў гісторыі Tonqixod? У першую чаргу “Насыпаць горы”, зразумела...

— Дарэчы, яе поспех у публіцы спарадзіў і праблему. Маўляў, трэба ж напісаць і другую такую “Насыпаць горы”, каб яна была не горш, каб яе таксама ўсе ацанілі! Іронія ў тым, што песня ўзнікла вельмі нечакана, пад канкрэтнае мерапрыемства, ледзь не з утылітарнай мэтай.

— А скажыце нам про-

тэк з апошняга альбома, такая 9-хвілінная эпахальная п’еса, яна мне здаецца ўдалай і ў паэтычным плане, і ў музычным, і ў аранжыравачным. Мы для яе запрасілі сесійных музыкантаў, там ёсць і рок-н-рол, і арт-рок, і трохі авангарда прарываецца. У прынтцыпе, усё, што нам падабаецца, мы ў адной кампазіцыі злучылі. Дый іншыя трэкі можна згдываць. І песня пра футра, і песня пра вяселле, і пра лясны, і пра балоты — усё яны маюць свае фішкі. Бо

ма Субача. Яго пацягнула па-за межы калектывнай творчасці. Ён вырашыў: “Я хачу быць адзіным гаспадаром той музыкі, якую буду рабіць”. А гранне ў камандзе — гэта заўсёды кампраміс, заўсёды трэба дамаўляцца. Але без Максіма таго гурта, які называўся Tonqixod, ужо не будзе. Бо ў нас з ім утварыўся аўтарскі тандэм, музыку мы пісалі разам, аранжыроўкі таксама разам рабілі.

— Пра спыненне дзейнасці групы вы абвясцілі яшчэ год таму. Але ж на пачатку гэтага лета ўсё ж адыгралі канцэрт, арганізацыя якога была прызам за найлепшы альбом мінулага года ад прэміі “Эксперты”.

— Нам падумалася, што калі андэграундных музыкантаў у Беларусі настойліва просіць сыграць, мы проста абавязаныя скарыстацца такім рэдкім шанцам! Больш за тое — у першы дзень ліпеня мы адыгралі яшчэ адзін сэт — на фестывалі ў Беластоку. Справа ў тым, што калі да адной з арганізатараў Ілона Карпюк дайшла інфармацыя пра наш развіталы канцэрт, у яе адразу з’явілася прапанова. Маўляў, вы ж усё роўна сабраліся разам, рэпетыце, будзеце ў форме. Чаму б тады не выступіць заадно і ў Беластоку? Мы паглядзелі на спіс удзельнікаў фестывалу і пагадзіліся. Гэта была яшчэ і нагода для нас паслухаць розных цікавых музыкаў — напрыклад, Orchestre Tout Puissant Marsel Duchamp.

— Плянуеце працягваць сваю музычную дзейнасць, або толькі паэтычную?

— Ад пачатку, яшчэ са школьных часоў, мяне вабіла менавіта паэтычнае слова. Але ж я заўсёды любіў і музыку, заўсёды хацеў іграць у гурце. У мяне з падлеткавага ўзросту захаваліся цэлыя сшыткі такіх трохі смешных песенек. Спадзяюся, і зараз музыка не выкіне мяне за борт. Неўзабаве я — ужо з новым складам — маю паўдзельнічаць у конкурсе фестывалу “Басовішча”. Ведаю, што Максім працуе над сваім сольным праектам — інструментальным, студыйным, з даволі складанай музыкой. А наш бубнач Андрэй адразу пасля абвесткі пра спыненне дзейнасці Tonqixod атрымаў пророчы прапагноў і цяпер іграе ў групе Igorath, якая адзін за адным скарае еўрапейскія фестывалі.

— А ці ёсць перспектывы чарговага рэюніёну?

— Думаю, так. Цалкам магчыма, што калі-небудзь нам уладца разам стварыць яшчэ адну праграму або, прынамсі, выйці на сцэну. Як я казаў, мы, усё ж, не сварыліся.

Гутарыла
Надзея КУДРЭЙКА

Дзіўная птушка, якой больш няма

тага стылю. Родам ён з Рэчыцы, а ў тых мясцінах моцная металёвая сцэна. Увогуле, мы ўсе слухаем пророчы рознай музыкі, і, зразумела, нашы цікавасці значна шырэйшыя за арт-рок. Але калі ўсё гэта змкчалася, плюс наклаўся мае тэксты, атрымаўся акурат Tonqixod.

— І сапраўды, без іх Tonqixod не быў бы такім. Ці супадаеце вы ў верхніх і ў тэктах песень, або для вас гэта розныя рэчы?

— Часцей за ўсё я іх вяртаю размажваю: песня — гэта адно, а верш — зусім іншае. Хаця так атрымалася, што некалькі маіх тэктаў з паэтычнага зборніка “70 працэнтаў вады” пазней патрапілі на запісы Tonqixod. Я разумею, што верш на друкаванай старонцы павінен быць, так бы мовіць, гусцейшым, шчыльнейшым у паэтычным плане, больш насычаным метафарами.

— Але ж у вас і ў песнях не тое каб пуста ў гэтым сэнсе...

ва, што ў рамках гурта Tonqixod рэалізаваць тэатральнае суправаджэнне не атрымалася.

— Я зараз задам банальнае журналісцкае пытанне — які з вашых двух альбомаў вы лічыце найлепшым?

— Як ні дзіўна, у гэтым выпадку я дам банальны адказ — мне па-свойму падабаюцца абодва. Ёсць другі варыянт банальнага адказу — апошні альбом заўсёды найлепшы, бо мы сапраўды падняліся на нейкі новы ўзровень у плане аранжыровак ды іх прадуманасці. Першы альбом быў шмат у чым спонтанны, імправізацыйны, нават трохі “гаражны” ў тым, як мы яго запісвалі. У другім альбоме гэтага менш, ён больш рафінаваны, вышталёваны, што мне таксама падабаецца. У той самы час, першая плытка была больш лёгкай, дзёркай... Таму для мяне яны выглядаюць, як старонкі адной кнігі.

“Цалкам магчыма, што калі-небудзь нам уладца разам стварыць яшчэ адну праграму або, прынамсі, выйці на сцэну. Як я казаў, мы, усё ж, не сварыліся.”

стай мовай, не вершаванай: пра што песня “Насыпаць горы”?

— Пра тое, што многім з нас увесць час нешта муляе і перашкаджае жыць, усё нечага не стае. І лезуць думкі — а вось калі б яно было не так, а гэтак... А лепей і наогул вось гэтак! Атрымалася такая спроба іранічнай палемікі з самім сабою і з іншымі людзьмі, якія мысляць падобным чынам.

Што да галоўных песень... Яшчэ нам вельмі важная кампазіцыя “Зарадуштра”, тут і Максім бы пагадзіўся. Гэта заключны

мы не графаманы, кожная кампазіцыя стваралася як апошняя — каб за яе ніколі не было сорамна.

— Вы так цёпла расказваеце пра сваіх былых калег, але ж група распалася, прычым без нейкіх асаблівых тлумачэнняў. Няўжо абышлося без скандалу, даволі звыклага ў такіх выпадках?

— Так, паскандаліць нам нешта не давялося. Наша гісторыя не да канца рок-н-рольная, мы не Маккарты і Ленанам, не браты Гэлахеры. У першую чаргу, распад звязаны з творчымі памкненнямі Максі-

ца XVIII — XIX стагоддзяў выкананы ў тэхніках вышыўкі габеленавым швом па канве, бісерам, вязання. Вядома, што першыя схемы вышываных малюнкаў — ўзорнікі — надрукаваны ў 1810 годзе ў Германіі. Да гэтага матывы з выявамі жывёл, птушак, кветак, арнаментаў, манаграм і гэтак далей, вышываліся на фрагментах ільну. Іх асновай былі італьянскія, французскія зборнікі ўзораў XVI — XVII стагоддзяў. Арнаменталісты таго часу адраділі старажытны матывы — гратэск, які складаўся са спляцення раслінных і жывёлных формаў. Ён стаў адным з асноўных элементаў еўрапейскай арнаментыкі.

Вядома, што ў Расіі XIX стагоддзя часопісы “Вестник “Моды” і “Модный курьер” таксама друкавалі схемы для вышыўкі. Карысталіся імі жанчыны розных слаўных насельніцтва. Да канца стагоддзя захаваліся прыёмы ўпрыгожвання прадметаў, але павялічыўся памер бісеру, замест габеленавага шва ўжывалася вышыўка крыжыкам воўкай. Матывы капіраваліся, пераапрацоўваліся і выкарыстоўваліся ў адзенні мяшчан. Сярод прадметаў музейнай калекцыі — сумачкі, кашалькі, кашукі, паясы з гірляндамі руж, фіялак, кветкавай зеляніны, выявамі вінаграднай лазы або лісця аканта.

Танныя друкаваныя “бракараўскія ўзорнікі” з падобнымі арнаментамі атрымалі распаўсюджанне ў народным тэкстылі канца XIX — пачатку XX стагоддзяў. Прыклад таму — вышываная крыжыкам галінка дуба на какетцы жаночай даматканай сарочки. Стылізацыя арнаменту нагадвае матывы на ўзоры XVI стагоддзя з Італіі.

У фондах музея знаходзіцца цэлая калекцыя ўставак, ўпрыгожаных тканым архаічным арнаментам з ромбаў, грабенчыкаў, трапецістых фігур, свастычных выяў. А таксама — полікі з выявай васьміканцовай зоркі, вышываная крыжыкам або выкананая ў тэхніцы “роспіс”, якая выкарыстоўвалася ў еўрапейскай гарадской культуры XV — XVI стагоддзяў. Была яна характэрная для традыцыйных вышываных тканін беларуска-рускага пагранічча XIX стагоддзя.

Яшчэ два найцікавейшыя артэфакты музея — жаночыя чапцы, ўпрыгожаныя вышытымі крыжыкам воўкай узорамі-симваламі ў выглядзе крыжа, перасечаных квадратаў, васьмівуголь-

най зоркі. Такая сімволіка была ўласціва абрадавым мужчынскім і жаночым кашулям старавераў.

НАБІВАНКА Ў КОЛЕР ІНДЫГА

Пара ўжо апавесці, што ж насілі колькі стагоддзяў таму не толькі насельніцы Віцебшчыны, а яе насельнікі. Пагатоў, і ў ліку рарытэтаў музея — дзве мужчынскія кашулі старажытнага тунікападобнага крою: пасконная, з разрэзам на грудзях, і сарочка-касаваротка, пашытая з лёну.

Што тычыцца вопраткі. Паверх кашулі мужчыны звычайна апраналі палатняныя насавы. Нікіфароўскі апісаў два іх тыпы. Першы — з бавоўны, кафтанныя крою, ўпрыгожаны фабрычнай тасьмой. Другі — ільняны, халатападобнага крою, без аздабленняў — ён яшчэ меў назву “балахон”. Месцам бытавання гэтых прадметаў адзення былі тыя павяты Віцебшчыны, якія межавалі са Смаленскай і Пскоўскай губернямі. У фондах музея ёсць артэфакты, чые характарыстыкі практычна супадаюць з апісаннямі этнографа.

Абавязковым аtryбутам сялянскага касцюма з’яўляліся паясы. У калекцыі — аксесуары, выкананыя ў розных тэкстыльных тэхніках з матывамі ў выглядзе палосак, ромбаў, трохкутнікаў; крыжыкаў, грабенчыкаў, вугалкоў і згізагаў. А таксама — палатняны кашук, пашыты з раней вытканага ўзорнага палатна.

Каб ўпрыгожыць адзенне, сяляне пры дапамозе набіўных дошак, наносілі на тканіну друкаваныя малюнкi. Клавішны для Віцебшчыны была набіванка, выкананая фарбай індыга (белы арнамент на сінім фоне). Прыклад афарбаванай тканіны — устаўка да атласнай мяшчанскай спадніцы. У калекцыі захаваліся і фрагменты шматколернай набойкі XVIII стагоддзя, які выкананы алейнымі фарбамі на палатне пры дапамозе некалькіх дошак.

Узоры, якія былі папулярныя на Віцебшчыне, нібы ўвасабляюць той сімбіёз розных традыцый, які заўсёды быў уласцівы для нашага рэгіёну: “цвяток радзімы васілька” цалкам мог спалучацца, напрыклад, з выяваю персідскага кіпарысавага ліста.

Святлана САЛАЎЕВА,
старшы навуковы супрацоўнік
Віцебскага абласнога
краязнаўчага музея

Літаратура як індывідуальнасць

Не так даўно ў выдавецтве “Беларуская навука” выйшла кніга “Літаратура. Гісторыя. Свядомасць”, падрыхтаваная акадэмікам Уладзімірам Гніла-мёдавым і загадчыкам аддзела ўзаемадзейства літаратурна-інстытута літаратуры імя Янкі Купалы НАН Беларусі Мікалаем Мікулічам.

Дзякуючы аналітычнаму погляду і ўменню навукоўцаў загляюцца ў найбольш важныя пытанні літаратуры і — шырэй — мастацка-гістарычнага дыскурсу, даследчыкамі выбудоўваецца адмысловая сістэма фарміравання нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці беларускага народа.

Аўтары выдання ставяць перад сабой звышактуальную сёння задачу: даследаванне нацыянальнай свядомасці ў літаратуры, нацыянальных вобразаў-этнатыпаў у шырокім сацыяльна-гістарычным кантэксце іх складвання. Прыцягвае ўвагу міждyscyплінарны характар даследавання, што адлюстравана ў саміх назвах яго раздзелаў: “Этнічны ўзровень”, “Прырода. Ландшафт. Клімат”, “Язычніцтва. Мова”, “Гісторыя. Дзяржаўнасць. Хрысціянства”, “Тыпы і характары”, “Рэнесанс”, “Люблінская унія і яе наступствы” і інш.

У цэнтры ўвагі вучоныя — фарміраванне нацыянальнай свядомасці беларусаў. Менавіта гэтае пытанне становіцца кутнім каменем даследавання. На думку навукоўцаў, нацыянальны тып свядомасці “абумоўлівае прадуцьванне і функцыянаванне ў літаратуры тых ці іншых ідэяна-мастацкіх канстант і стылявых ліній”.

Жанр сваёй кнігі самі аўтары вызначылі як “гісторыка-літаратурны нарыс”, што абумовіла разнастайнасць крыніц і матэрыялаў і раскаванасць аўтарскага аповеду. Даследаванне ўмоўна падзяляецца на дзве часткі: гістарычную і літаратурнаўвучную. У першай з іх асвятляюцца асноўныя этапы развіцця беларускай дзяржаўнасці, уплыў гістарычных падзей на фарміраванне этнасу і нацыянальнай самасвядомасці. Другая, па сутнасці, паказвае спосабы адлюстравання нацыянальнай свядомасці на старонках мастацкіх твораў.

Значнасць даследавання заключаецца найперш у тым, што ў ім у кандэнсаваным выглядзе аглядаецца ўся гісторыя развіцця беларускай літаратуры: ад яе вытокаў, пачынаючы ад Еўфрасіні Полацкай і Кірылы Тураўскага, да станаўлення і сталення ў XX стагоддзі. Не застаецца па-за ўвагай аўтараў і літаратурны працэс на мяжы новага стагоддзя, з характэрным для яго абнаўленнем жанравай парадыгмы. Назіраецца скрупулёзны падыход да абодвух матэрыялаў — мастацкіх і публіцыстычных тэкстаў, — на аснове якіх робяцца ўзважаныя абагульненні. Такімі матэрыяламі становяцца знакавыя для развіцця беларускага мастацкага слова творы, дзе найбольш ярка рэпрэзэнтаваны вопыт таго ці іншага пакалення пісьменнікаў або цэлай эпохі.

Каштоўнасць нарысаў “Літаратура. Гісторыя. Свядомасць” — у падкрэсленым сістэмным падыходзе да аб’екта вивучэння, у пошуку своеасаблівага літаратурнага інтэграла, той велічыні, што ўвабрала ў сябе асноўныя складнікі нацыянальнай літаратуры. Працэс узаемадзеяння грамадска-гістарычнага і мастацка-літаратурнага жыцця разгледжаны аўтарамі не выбарачна, не эскізна, а ўсеахопна, як з’ява цэласная — ад старажытнасці да сучаснасці. А таксама і як працэс рознаскіраваны і ўзаемаабумоўлены. Паказана, як у залежнасці ад гістарычных, грамадска-палітычных абставін мянялася грамадская роля літаратуры, як яна ў розныя эпохі ўплывала на нацыянальную самасвядомасць грамадства.

Людміла ІКОННИКОВА

ГАРАДСКАЯ ВЫШЫВАНКА

Пра ўпрыгожванні мяшчанак Віцебскай губерні паведамляе этнограф Мікалай Нікіфароўскі. Яны насілі каралі — “гырнаты” (гранат), “бруштывы”, “пяроўныя маіцы”, мелныя, срэбныя, каларовыя са “шкляруса” завушніцы, бронзавыя і алавяныя парсценкі.

У музеі захаваліся завушніцы ў выглядзе кошыка з кветкамі і падвескай “сліва”, асновай якіх з’яўляецца метал, абцягнуты сеткай з дробных перлінаў, а таксама пацеркі з бурштynu, каралаў XVIII — пачатку XIX стагоддзяў.

Дапаўненні да касцюму часам рабіліся ўручную з разнастайных матэрыялаў. Прадметы калекцыі жаночага рукадзелля кан-

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:**
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
 - "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
 - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
 - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"
- Выставы:**
- Выстава "Сусвет Яэла Драздовіча" — да 30 снежня.
 - Выстава "Equos. Коп. Конь" — да 26 жніўня.
 - Выстава графікі Васіля Званцова "Зачараваны чудам" — да 29 ліпеня.
 - Выстава графікі і скульптуры Юліі і Алеся Шаціна "Знікае час" — да 29 ліпеня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛЮВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выстава твораў Волгі Навіцкай "Сны аб мінулым" — да 18 ліпеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
Пастаянныя экспазіцыі:

- Выстава традыцыйнага мастацтва паўночных народаў Камчаткі "Амато (добры дзень), Каракія!".

■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломяляцэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

ТЭАТР

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАГА ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Кралюткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- 14 ліпеня — "Добры чалавек з Сычуані" (Тэатр-студыя "Адрэяная прастора"), Рэжысёр і мастацкі кіраўнік — Данііл Філіповіч.
- 16 ліпеня — "Добры чалавек з Сычуані" (Тэатр-студыя "Адрэяная прастора"), Рэжысёр і мастацкі кіраўнік — Данііл Філіповіч.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

- Падаемны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падаемны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Проспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

- ст.м. "Наміра", вул. М. Багдановіча.
- Проспект Пераможаўцаў, 5.
- Вуліца Раброрская, 17.
- Проспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
 - "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 - Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведваць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
 - Аўтарскі праект Ахрэма Беларовіча VKL3D.
 - Акцыя "Вольнае піаніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:**
- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
 - Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
 - Выстава "Зладзейскія грошы, або Гісторыя фальшываманецтва" — да 11 ліпеня.

- Выстава "Шматколернасць татарскай нацыянальнай культуры" — да 8 ліпеня.
- Персанальная выстава Тамары Дзвінсавай "Калі расквітае бэз..." — да 30 чэрвеня.
- Творчая вечарна Лены Зінскі "Палювы" — 10 ліпеня, пачатак а 19. Уваход па папярэдняй рэгістрацыі на сайце.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фіндававых калекцыяў музея).
- Інтэрактыўная выстава "Займальнае астраномія. Цуды сусвету" — да 19 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

- Экспазіцыі:**
- "Сезонныя змены".
 - "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
 - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
 - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
 - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
 - Выстава "Жывыя цмокі" — да 2 жніўня.
- г. Мінск, вул. Казіна, 117 (будынак кінастара "Электрон").
Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава "Сафарты парк" — да 31 жніўня.
 - Атракцыён "Стужачны лабірынт".
 - Атракцыён "Лазерны квэст".
- г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.

Тэл.: 237 46 94.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.";
- "Беларуская музычная культура XX ст.";
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".

ГАСЦЁЎНА

УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:

- Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Казачныя героі Беларусі. Частка 2: вяртанне" — да 22 ліпеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаўцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя "Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.
■ Часовая экспазіцыя "Бітва на рэйках" да 75-годдзя аперацыі "Разыкавая вайна" — да 25 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль**
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Выстава "Тры незвычайныя калекцыі" са збору Д.Сурскага — да 15 ліпеня.
 - Выстава "Чвэрць стагоддзя", прысвечаная юбілею Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж".
 - Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў".
- Па папярэдням заяўку. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
- Пастаянная экспазіцыя.
 - Ратуша Вул. Савецкая, 3.
 - Пастаянная экспазіцыя.
 - Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдням заяўку.
- Слуцкая брама**
- Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91,

- (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
■ Квэст "Таямніца двух кудраў".
■ Квэст "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Музейныя заняткі.
■ Музейная фоталапаўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя "У любові да роднай зямлі".
- Часовая экспазіцыя "Ірдзяцца зоры нашых дзён" да Дня незалежнасці Рэспублікі Беларусь.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні павадле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
- Вінашаванне ад музея, фотасесія "У дзень высялля — у музей!".
- Музейная культурна-адукацыйная праграма "Летняя каникулы ў Дома Коласа" — да 30 жніўня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".
■ Выставачны праект "Сцянаграфія Мсціслава Дабужынскага" з фондаў Літоўскага музея тэатра, музыкі і кіно — да 30 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

- Персанальная выстава жывапісу, графікі і керамікі Рыгора Міхайчыка "Творчая справаздача" — да 15 ліпеня.
- Выстава дзіцячых творчых работ "Мы розныя — мы разам", прысвечаная Сусветнаму дню бежанцаў — да 30 чэрвеня.
- Выстава фатаграфіі "Мінск пад прыцэлам" — да 16 верасня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыі:**
- "Мастак Грамадзянін. Герой". Прысвечаная Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
 - "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
 - Выстава знакамітага літоўскага фатографа Антанаса Суткуса "Людзі Родны" — да 8 ліпеня.
 - Фотарапраект Ірэны Гудзіеўскай "Сімвалы Беларусі. У пошуках...", прысвечаны Году малой радзімы — да 29 ліпеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Куфарак на вайне і ў бальнай залі" — да 9 верасня.

ФІЛІЯЛІ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:

- "Кола часу" — прадметы гарадскога і сялянскага культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сні · вазок; каляска · брычка; карэта · вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Виртуальная гульні "Карэтная майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ М'СТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Інтэрактыўны праект пра гісторыю мінскай фатаграфіі "Прывітанне з Мінска" — да 26 жніўня.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМІШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

- Пастаянныя экспазіцыі:**
- "Прырода Лідчыны".
 - "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:**
- Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашэра".
 - "Вядзень пачатак мы ад Гедзіміна...".
 - Мемарыяльны пакой Валіяна Таўлая.
 - Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
 - Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
 - Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
 - Выстава "Надзейны шчыт краіны".
 - Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
 - Выстава "Жыве мая ліра нанома!"

- "Вядзень пачатак мы ад Гедзіміна...".
- Мемарыяльны пакой Валіяна Таўлая.
- Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
- Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
- Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
- Выстава "Надзейны шчыт краіны".
- Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
- Выстава "Жыве мая ліра нанома!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя:**
- "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
 - Філатэлістычная выстава "Адам Міцкевіч і Ігнат Дамейка — слаўныя сыны Навагрудскай зямлі".
- г. Навагрудка, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення ў Навагрудку".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудка, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя:**
- "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
 - Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюні сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Фотавыстава "Рызомы" — аўтарскі парект Марыны Бацковай — да 29 ліпеня.